

Ivan KIRINČIĆ

Socijalno-geografska transformacija Općine Malinska-Dubašnica (I. dio)¹

Ivan KIRINČIĆ
prof. geologije i geografije
Dubašljanska 124, Malinska

UDK 913(497.5 Malinska)"19"
Izvorni znanstveni članak

U radu su analizirane socijalno-geografske promjene Općine Malinska-Dubašnica u drugoj polovici 20. stoljeća. Transformacija (preobrazba) prostora posljedica je općeg razvoja (društvenog i gospodarskog napretka), tj. prijelaza iz tradicionalnog, agrarnog u moderno, industrijsko društvo. Ti se procesi u Hrvatskoj odvijaju u uvjetima polariziranog razvoja, u kojem urbano bazirana industrija potiče razvoj gradova, a zapostavlja ruralne krajeve. Ti su krajevi dijelom nazadovali, no neki pokazuju i znakove postupnog razvoja, među kojima je Općina Malinska-Dubašnica. Rezultati su pokazali prostornu neujednačenost transformacije na razini općine obilježenu intenzivnijom deagrarizacijom i urbanizacijom, prometno dostupnijih i snažnijom deruralizacijom izoliranijih naselja. Turizam je jedan od važnijih čimbenika preobrazbe u posljednje vrijeme. Svi ti procesi prouzročili su velike demografske i fizionomske promjene. Broj stanovnika u posljednjih nekoliko desetljeća bilježi stalan rast, prometna i stambena infrastruktura je modernizirana, a agrarni pejzaž je mjestimice zapušten. Trend daljnjeg razvoja općine ovisi o razvoju turizma, ali i djelatnosti izvan turizma, koje ovise i o kretanjima unutar Riječke regije, kojoj pripada i Općina Malinska-Dubašnica.

Ključne riječi: deagrarizacija, deruralizacija, Općina Malinska-Dubašnica, ruralni prostor, socijalno-geografska transformacija, urbanizacija.

1 Tekst ovoga članka temelji se na autorovu diplomskom radu obranjenom 4. VI. 2009. na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

1. UVOD

1.1. Problem istraživanja

Tema i problemi istraživanja ovog rada su socijalno-geografske promjene Općine Malinska-Dubašnica u razdoblju nakon Drugoga svjetskog rata. Promjena prostora u uvjetima socijalno-geografske transformacije je sveobuhvatna, a očituje se u demografskom razvoju, funkcionalnoj i fizionomskoj preobrazbi. Ti su procesi posljedica modernizacijskih procesa, koji se očituju prijelazom iz tradicionalnog agrarnog društva u moderno, industrijsko društvo. U Hrvatskoj ti procesi počinju nakon Drugoga svjetskog rata i najintenzivniji su u sedamdesetim i osamdesetim godinama 20. stoljeća. Pitanje je kada su ti procesi, kao nadregionalni fenomen, zahvatili prostor Općine Malinska-Dubašnica i kako se odražavaju u njemu.

S obzirom na to da je Općina Malinska-Dubašnica ruralni prostor, problematika rada pripada kontekstu socijalno-geografske transformacije ruralnog prostora Hrvatske. Seoska područja i problemi ruralnog razvoja u novije vrijeme postaju jedna od češćih tema znanstveno-istraživačkih rasprava, predmet pozornosti teoretičara i praktičara, državnih politika u mnogim zemljama, ali i najšire javnosti.²

Geografija definira ruralni prostor kao cjelokupni prostorni kompleks izvangradskog područja s poljoprivrednim zemljištem, šumom, selom i industrijaliziranim ruralnim zonama (uključujući sve sektore gospodarskih djelatnosti). Sâm termin „ruralni” (lat. *rus, ruris*, n = selo; *rusticus* 3 = seoski način života) jest sociološke naravi i označava društvo koje živi u ruralnoj sredini te se i ponaša na određen način. Ovaj pristup je način integralnog vrednovanja svih prostornih resursa³, koji težište proučavanja pomiče na kompleksan ruralni prostor.⁴ Francuski ruralist Henri Mendras opisivao je ruralno društvo sredinom 20. stoljeća kao društvo međusobnog poznavanja te kao visokoautonomno društvo u odnosu na globalni okvir.⁵

.....
2 Župančić 1998.

3 Takav pristup nalazimo u sklopu koncepta održivog razvoja, koji zamjenjuje raniji monosektorski pristup seoskom području, u kojem je poljoprivreda činila osnovni razvojni instrument (Pejnović, 2007.).

4 Pejnović 2007.

5 Župančić 1998.

Diverzifikacijom socioekonomskih obilježja ruralnog društva ono postaje sve heterogenije unutar sebe jer je podložno promjenama društveno-gospodarskog okruženja. Stoga je opravdanije govoriti o društvenim grupama i njihovom utjecaju na promjene u prostoru, što je vrlo važno za socijalnu geografiju.

1.2. Prostorni okvir istraživanja

Prostor istraživanja definiran je upravno-administrativnom granicom Općine Malinska-Dubašnica, osnovane 1993. godine. Prostor je do Drugoga svjetskog rata također bio zasebna općina, nazivom Dubašnica, a nju su tada sačinjavale četiri podcjeline: Dubašnica-Bogovići, Dubašnica-Sv. Anton, Linardići i Poljica. Vidi se da je tadašnja općina prostorno izlazila iz okvira prostora Dubašnice te su naselja podcjelina Linardići i Poljica bila zvana „južnijim selima”⁶ Nakon 1945. pripao je Općini Krk, u čijem je sastavu bio do izdvajanja 1993. godine. U radu se kao sinonim Općine Malinska-Dubašnica koristi termin Općina.

Općina Malinska-Dubašnica nalazi se na sjeverozapadnom dijelu otoka Krka i predstavlja mikroregiju unutar prirodno-geografske cjeline kvarnerskih otoka. Pripada Primorsko-goranskoj županiji, u sklopu utjecajnog područja Rijeke kao makroregionalnog središta sjevernog dijela Primorske Hrvatske. Položaj u tom dijelu Hrvatske te neposredna blizina makroregionalnog centra Rijeke došli su do izražaja, osobito u posljednja dva desetljeća 20. stoljeća, kada se razvoj Općine temeljio na turizmu. Samo naselje Malinska smješteno je na 45° 08' s.g.š. i 14°32' i.g.d.⁷ Povoljan položaj koji zauzima Malinska omogućavao je još u prošlosti da se u njezinu zaljevu sklone brodovi od jakih vjetrova, osobito juga. Tako se Malinska već u 15. stoljeću spominje kao dobro sidrište.⁸ Danas takav povoljan položaj, s Malinskom kao svojim središtem, omogućuje razvoj jednog od najvažnijih dijelova otoka u turističkom smislu.

Površina Općine iznosi 39 km², a prema posljednjem popisu stanovništva 2011. u njoj je živjelo 3142 stanovnika, odnosno 80,6 stanovnika na 1 km². To je u cijelosti ruralni prostor. Sastoji se od 21 naselja (sl. 1.) u različitim stadijima urbanizacije.

6 Galović 2004.

7 Radić 1984.

8 Radić 1994.

Sl. 1. Prostorna struktura sjeverozapadnog dijela otoka Krka s područjem Općine Malinska-Dubašnica (Izvor: *Veliki atlas Hrvatske*, 2002.)

U geološkom smislu, velik dio Općine sastavljen je od gornjokrednih vapnenaca s dolomitima u manjoj mjeri. U tim stijenama ima mnogo vapnenih i dolomitskih breča, što je rezultiralo s dosta rastresitog materijala. Rastresit sloj omogućio je i razvitak vegetacije pa ovaj prostor pripada najpošumljenijem dijelu otoka. Jednako tako, pojedini dijelovi Općine imaju tlo relativno pogodno za obradu. Zbog svega toga ovaj je prostor imao dosta šuma i bio je pogodan za određenu agrarnu aktivnost. Naime, često je u lokalnim nazivima za neke lokacije u ovim prostorima prisutan naziv „polje”, što je i naznačeno na detaljnijim kartama.

U prostoru Općine u tektonskom pogledu naznačene su dvije sinklinalne udoline i dva antiklinalna uzvišenja, a imaju približno pravac SSZ-JJI. Tako se u Tumaču za list Crikvenicu spominje antiklinala Njivice i sinklinala Sv. Vid, ali se navodi da su slabije izražene. Ostale su dvije tektonske linije kraće i još su manje vidljive.

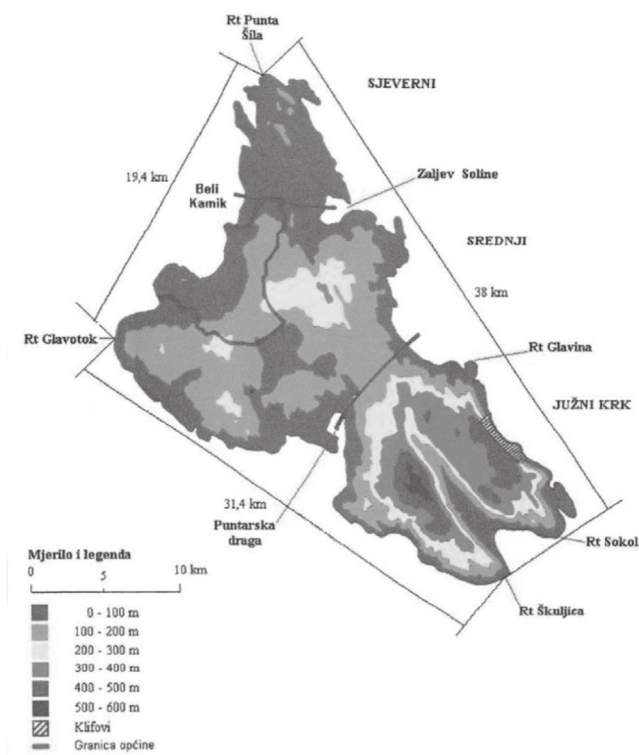
Općina reljefno pripada središnjoj stepenici u kojoj prevladavaju uzvišenja između 100 i 200 m nadmorske visine. Između vapnenačkih uzvišenja nalaze se brojna udubljenja, što ovom dijelu otoka daje specifičan izgled. Tako se u graničnoj zoni Općine nalazi velika uvala Ponikve (eng. *karst depression* = ponikva, u ovom je slučaju termin geološki, koji se razlikuje od geografskog, koji označava mali zaljev, kao u paragrafu ispod) te uvala Jezero kod Njivica, zajedno s Velikim i Malim lugom. Prostor Općine pripada brežuljkasto-ravnjačkom dijelu otoka koji ima zaravanski karakter. To vrijedi za njezinu unutrašnjost. Naime, reljefno se prostor, idući od obale prema unutrašnjosti, uspinje i ima, u izvjesnom smislu, izgled amfiteatra. Na dnu „amfiteatra” je obalna zona od rta Čuf do rta Pelova, dok rubni dijelovi dosežu visine uglavnom od 140 do 160 m iznad mora. Taj kraj ima i niže kategorije nagiba reljefa, i to u najvećoj mjeri 2-5° i 5-12°. Obalni prostor od Porta do uvale Čavlenu i od Malinske do rta Čuf ima nagib 5-12°, a ostali dio Općine, kao i obala od Malinske do Vantačića, ima nagib 2-5°.9

Općina spada u krajeve najslabije reljefne raščlanjenosti (Sl. 2.). Zbog toga je, a posebice njezin obalni prostor, pogodan za gradnju stambenih te različitih objekata turističkog sadržaja. Obalni dio pripada niskim, vrlo pristupačnim obalama. Karakterizira je mnogo malih uvala pa se može reći da je prostor oko

9 Osrečki 1992.

Malinske sitno razveden. Idući od uvale Haludovo, koja se nalazi sjevernije od Malinske, prema Portu slijede uvale: Uvala Malinska, Portić, Draga, Klančić, Vrtača, Cuklićevo i Rova.

Riječ je uglavnom o uvalama s pjeskovitim dnom, povoljnim za kupanje. Gotovo su sve uvale turistički vrednovane. Uz njih se nalaze mnogi hotelski objekti, a i mnogo kuća za odmor.¹⁰

Sl. 2. Reljef i obale otoka Krka

(Izvor: Osnovna geološka karta 1:100 000, L 33-101 /Labin/ i L 33-102 /Crikvenica/, Savezni geološki zavod, Beograd 1973.)

Na otoku Krku prevladava umjereno topla vlažna klima s vrućim ljetom. Ljeta su vruća i uglavnom suha, a zime blage. Takve su klimatske prilike povoljne za razvoj kupališnog turizma. Najhladniji je mjesec u godini veljača,

10 Turk-Šarić 2002.

a najtopliji srpanj. More ima utjecaj na smanjivanje temperaturnih razlika u toploj polovici godine. Na povoljnost klimatskih prilika upućuje i broj vrućih i toplih dana u Malinskoj. Vrućih dana ima najviše u kolovozu (10,8) i u srpnju (9,9), a u ostalim ih mjesecima gotovo i nema. Raspored padalina tijekom godine je takav da su ljeta suha, a zime kišovite. Što se tiče vjetrova, otok Krk je pod velikim utjecajem bure, no njegov sjeverozapadni dio, u kojem se nalazi Općina, zaštićeniji je od bure.

Od hidrografskih elemenata, osim mora, postoje na rubu Općine dva jezera: Jezero (površine oko 1 km²) i Ponikve (umjetno, površina promjenjiva) te mnogo lokava i zdenaca, koji su u prošlosti bili važan izvor napajanja stoke, te izvor pitke vode za stanovništvo i poljoprivredne djelatnosti. Ova dva jezera i danas su važna za vodoopskrbu područja Općine, iako je Općina od srpnja 2008. priključena na Riječki vodovodni sustav (koji zasad opskrbljuje samo prostor Općine Omišalj).

1.3. Pregled dosadašnjih istraživanja

Općina je površinom malen prostor, ali je ipak djelomice istražen i zastupljen u znanstvenoj literaturi.

Tijekom prikupljanja literature autor je naišao na nekoliko radova, uglavnom novijeg datuma, koji se bave tradicijom i kulturnom baštinom Općine. O ovim temama, između ostalog i o imenu Malinska, govori manji rad samog mještanina Vinka Barbiša (1922. – 1999.) *Na izvorima Malinske* iz 1997. godine te rad vlč. Antona Turčića *Dubašnica – sveta baština i duhovni zov* iz 1996. godine. Imenom mjesta bavi se i rad „Nastanak imena Malinska” Zdenka Cerovića iz 1996. godine. Posebno izdanje *Krčkog zbornika* iz 1984. godine posvećeno je Malinskoj, autora Milana Radića (st.). Na stotinjak stranica govori se o turističkom te povijesnom razvoju naselja Malinska. Dotiče se i problematike ovog rada jer opisuje gradnju turističkih objekata u Malinskoj u 20. stoljeću.

Češće je prostor napomenut ili djelomice opisan u radovima koji obuhvaćaju širi prostor, primjerice otok Krk, Kvarner i slično. Navedena su najvažnija djela koja se bave razvojem naselja te geografskom transformacijom, ali obuhvaćaju šire područje od Općine.

Tako se djelo *Otok Krk kroz vjekove* bavi, između ostalog, i razvojem Općine. Autori su Mihovil Bolonić i Ivan Žic-Rokov, prvo je izdanje izašlo

1977., a drugo 2002. godine. U prvom dijelu knjige obrađeni su opći pregledi (geografski, pregled stanovništva, gospodarstvo, povijest) do 1941. godine. Drugi dio posvećen je pojedinim naseljima (kaštelima s njihovim područjem) s više pojedinosti za ova naselja: Krk, Poljica, Dubašnica, Baška, Dobrinj, Omišalj i Vrbnik.

Doktorska disertacija *Otok Krk – od trajekta do mosta (socijalno-geografska transformacija)* autorice Petrice Novosel-Žic iz 1975., izašla kao posebno izdanje *Krčkog zbornika* 1987. godine, proučava socijalno-geografsku transformaciju otoka u kontekstu planova i gradnje mosta kopno – otok Krk. U radu, naravno, daje osvrt i na prirodno-geografske predispozicije, uvjete u kojima se odvijala transformacija naselja otoka te izgradnja prometnog sustava na otoku.

Novijeg datuma je i rad *Općina Malinska-Dubašnica, uvjeti i značajke turističke valorizacije*, autorice Helene Turk-Šarić iz 2002. godine. Bavi se razvojem turizma u Općini, koji je utjecao na prostornu transformaciju cijele Općine, kojom se bavi i ovaj diplomski rad. Zalazi i u ranije razdoblje, ali uglavnom opisuje razvoj u posljednjih pedesetak godina. Rad konceptijski nalikuje knjizi M. Radića *Malinska*, objavljenoj kao posebno izdanje *Krčkog zbornika* 1984. godine, ali je sadržajno bogatija i, naravno, donosi novije podatke. Knjigu odlikuje multidisciplinarnost, koja je vrlo prihvatljiva za ovaj tip studija (T. Galović).¹¹ To je prvi rad koji se temeljio na preciznoj definiciji područja istraživanja/opisivanja u sklopu Općine Malinska-Dubašnica, osnovane 1993. godine.

Uz spomenute, ima još radova koji se bave ovim područjem, ali nemaju znanstvena obilježja nego su to različiti prikazi, turistička literatura te članci na internetskim stranicama. Do sada u hrvatskoj literaturi geografskog sadržaja nije bilo zasebnog rada koji bi dao sveobuhvatan prikaz geografskih obilježja Općine.

S obzirom na to da je problematika ovoga rada vezana uz socijalno-geografsku transformaciju ruralnog prostora Hrvatske, u radu je korišten niz članaka te tematike. Osnovnih teza o razvoju, sadašnjem stanju i problemima ruralnog prostora ima u člancima objavljenim u časopisu *Sociologija sela* i *Zbornicima Instituta za društvena istraživanja „Ivo Pilar”* te u stručnim

.....
11 Galović 2004.

geografskim časopisima kao što su *Hrvatski geografski glasnik*, *Geoadria* i drugi. Svi članci korišteni za ovaj rad navedeni su u popisu literature.

1.4. Metodologija i prostorno-vremenska shema istraživanja

Ovaj je rad rezultat autorova poznavanja stanovništva i prostora te dijelom i zapažanja najnovijih procesa koji su se odrazili na promjene krajolika Općine. Rezultat je i korištenja metoda rada koje su povezane s ciljem i zadacima istraživanja. Nakon njihova određivanja krenulo se u prikupljanje podataka s terena te ostalih izvora podataka.

Na terenu je provedeno terensko istraživanje, kao i prikupljanje svih relevantnih podataka iz Općine. Terensko istraživanje provedeno je metodom intervjua i razgovora. Nastojalo se što ravnomjernije obuhvatiti sve dijelove Općine, naravno, koliko je to bilo moguće. Terenski dio istraživanja, pogotovo razgovori i intervjui, izvedeni su u formi razgovora, u opuštenom ozračju, s obzirom na to da je riječ o sredini u kojoj se ljudi dosta međusobno poznaju. Intervju je proveden s desetak stanovnika iz Općine, različitih zanimanja i starosti. Prikupljeni podaci s terena su analizirani i obrađeni, a rezultati su prikazani tablično.

Ostali izvori podataka odnose se na različitu stručnu literaturu, statističke (demografske, gospodarske...) podatke preuzete od Državnog zavoda za statistiku. Brojčani, statistički podaci prikazani su u tablicama i grafičkim priložima.

Sinteza svih odabranih radova i izvora podataka bila je najvažniji i najzahtjevniji dio rada. Ta se sinteza provela u jasno određenim prostornim jedinicama - po naseljima. U tome i jest posebnost geografskih metoda, što je za njih bitno ustanoviti na koji se prostor odnosi istraživanje. Nužnost metode komparacije je smještaj razvojnih procesa u prostorno-vremenski kontekst. U izlaganju procesa, koji imaju korijene u daljoj prošlosti, korištene su metode tipične za povijesnu geografiju. Temeljni procesi socijalno-geografske transformacije odvijali su se nakon Drugoga, iako su počeli već nakon Prvoga svjetskog rata. Razvoj turizma u dotad malom obalnom, ribarskom naselju te promjena načina života stanovništva na obali, ali i u unutrašnjim naseljima zbog industrijalizacije riječke makroregije stvorili su novu, transformiranu sliku ovog ruralnog područja. No temeljne promjene u fizionomiji Općine

dogodile su se nakon 1995. godine. To je razdoblje intenzivne apartmanizacije naselja u Općini, koja je u samo desetak godina gotovo u potpunosti izmijenila kulturni krajolik područja uz more, ali i u unutrašnjosti. Na tom razdoblju je težište problematike ovog rada, iako je zbog uvida u korijene pojedinih procesa neophodno opisivanje i dalje prošlosti.

Otok Krk podijeljen je 1993. godine na šest općina i jedan grad, a Općina Malinska-Dubašnica nalazi se na sjeverozapadnoj obali otoka, a obuhvaća i dio unutrašnjosti. Proteže se uz obalu u dužini oko 20 km od rta Ćuf sjeverno od Malinske pa do uvale Zaharija u dijelu Čavlena jugozapadno od naselja Porat. U unutrašnjosti se Općina proteže od jezera Jezero na sjeveru do umjetnog jezera Ponikve na jugu, a između tih dvaju vodenih tijela njezina granica uglavnom slijedi glavnu otočnu cestu Krčki most – Baška s odmakom oko 1 km prema istoku.

U radu je prostor istraživanja (Općina Malinska-Dubašnica) diferenciran na manje regionalne cjeline, a između njih se neprestano obavlja komparacija. Ta je podjela, naime, osnova sagledavanja prostorno različitih procesa socijalno-geografske preobrazbe Općine. Pritom je korištena uvjetno homogena¹² regionalizacija.

Na prostoru Općine izdvojene su tri cjeline:

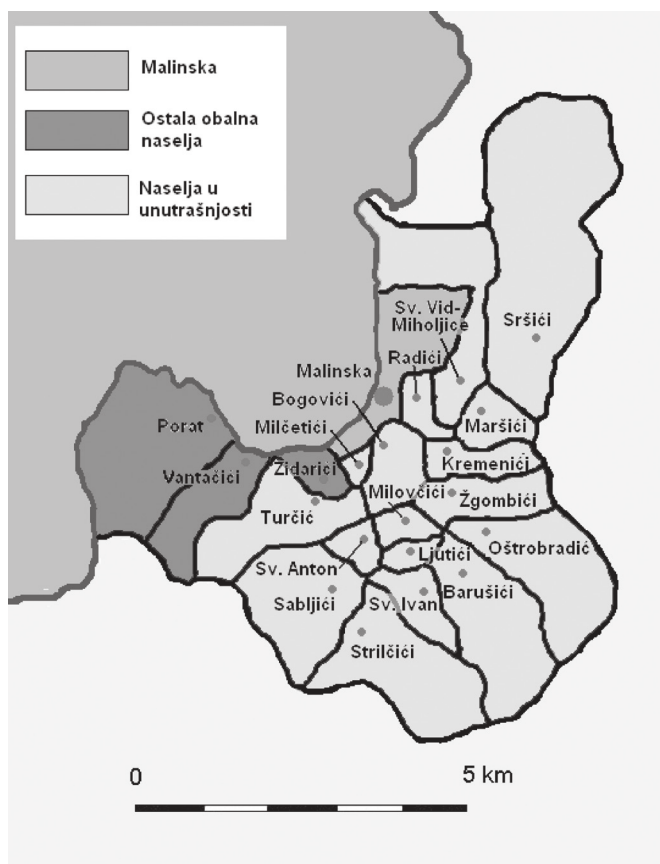
1. Malinska
2. Ostala obalna naselja
3. Naselja u unutrašnjosti

Glavna odrednica strukture naseljenosti Općine je, kao što se vidi po podjeli, njezina dvojnost. Manji dio naselja, od njih 21, pruža se duž obale, dok je veći dio njih u unutrašnjosti.

Kao obalna naselja klasificirana su ona koja se nalaze na samoj morskoj obali, a kao unutrašnja ona koja su smještena u obalnom zaleđu u unutrašnjosti. Uz Malinsku, još su tri naselja na obali: Porat, Vantačići i Zidarići. Naselja u unutrašnjosti su brojna, ima ih 17. Pet je naselja smješteno na nekadašnjoj

12 Uvjetno homogena (fizionomska) regionalizacija temelji se na postojanju različitih tipova pejzaža na Zemljinoj površini. Te su pejzažne razlike, odnosno (tipovi pejzaža) sličnosti sintetički pokazatelji različitih kombinacija transformacije prirodne osnove i društvenih činitelja (Klemenčić 1989.).

glavnoj otočnoj cesti, što su uvjetno rečeno „tranzitna naselja”, a ostalih naselja u unutrašnjosti ima 12.

Sl. 3. Regije Općine Malinska-Dubašnica

Prema popisu stanovništva 2011., nijedno naselje nije veće od 1000 stanovnika. Najveće naselje je Malinska sa 965 stanovnika, a najmanje su Sršići koje je praktički nestalo – nema nijednog stanovnika¹³, što je jedan od indikatora

13 Dosadašnji dio rada uzimao je u obzir najnovije podatke iz Popisa stanovništva, kućanstava i stanovna 31. ožujka 2011., ali samo za podatke za Popisane osobe, kućanstva i stambene jedinice, prvi rezultati popisa 2011. po naseljima. Ostali podatci dalje u radu (npr. migracije radne snage, poljoprivredno stanovništvo itd.) su iz popisa 2001. godine jer podaci za najnoviji popis stanovništva Hrvatske u vrijeme predaje ovog rada za tisak (veljača 2012.) nisu bili dostupni javnosti.

litoralizacije Općine. Postoji više naselja za koje je izumiranje ili nestanak moguće, tj. predvidivo.

Sva naselja u Općini, osim Malinske i Porta, nose patronimička imena ili sveca zaštitnika naselja – takva su tri naselja. Malinska je dobila ime po čakavskoj riječi *malin*, što znači mlin.¹⁴ Porat, najzapadnije naselje u Općini, već je na karti geografa Coronellija (1650. – 1718.) označeno kao lokalitet *Porto Dobasnicza* (porto = luka), uz današnju Malinsku, koja je označena kao *Molino* (mlin). Porat je, dakle, bio luka područja današnje Općine, iz koje se nekad izvozilo orjevano drvo.¹⁵

Dubašnica je naziv za šire područje (ali i jedno izumrlo selo) smješteno na sjeverozapadu otoka Krka, koje se sastoji od dvadesetak sela raštrkanih od obale do unutrašnjih dijelova otoka. Danas je u svom nazivu Općina zadržala ime Dubašnica kao zajedničko ime koje povezuje sva sela sadašnje Općine (Općina Malinska-Dubašnica).¹⁶ No Dubašnice kao sela više nema, nego ovaj kraj nosi to ime „na uspomenu nekadašnjeg njenog blagostanja i prvih pučana u onom kraju”, kako je to rekao Josip Antun Kraljić (1877. – 1948.), hrvatski književnik, rođen u Bogovićima (pseudonim mu je Dubo Raskrižar, po raskrižju blizu kojeg je živio kao dijete). Ime je Dubašnica dobila po dubu, arhaičnom nazivu za hrast, jer je ovo područje u prošlosti bilo pod hrastovom šumom.¹⁷

1.5 Cilj, zadaci i hipoteze rada

Cilj ovog rada je istražiti i prikazati socioekonomske i demografske procese nakon Drugoga svjetskog rata te odrediti promjene koje su rezultat tih procesa: struktura stanovništva i krajolik Općine. Prikupljeni podaci prikazani u ovom radu trebali bi pridonijeti boljem poznavanju prostora Općine.

Za postizanje cilja rad je podijeljen na šest manjih cjelina, u sklopu kojih su posebno opisani pojedini problemi. U prvom dijelu definirani su problemi

14 Turk, M. 1996.

15 Turk – Turk-Šarić 2002.

16 Dio općine na sjeveroistoku, gdje su smještena naselja Sv. Vid-Miholjice, Maršići i Sršići, nije dio Dubašnice, nego je taj prostor do Drugoga svjetskog rata bio dio omišaljske općine. Treba naglasiti da naselja Bogovići, Milčetići i Radići fizionomski čine cjelinu s Malinskom pa se navedena naselja mogu *de facto* smatrati obalnim naseljima, ali *de iure* se ne smatraju jer njihova administrativna granica ne dotiče obalu. Ovaj rad slijedi načelo *de iure* tako da su obalna naselja samo Malinska, Porat Vantačići i Zidarići, a prije navedena naselja to nisu.

17 Galović 2004.

i metode istraživanja socijalno-geografske preobrazbe Općine. U drugom poglavlju dane su definicije i teorijski prikazi uzroka, nosioca i indikatora socijalno-geografske preobrazbe ruralnog prostora Hrvatske. U trećem dijelu prikazani su glavni čimbenici koji su utjecali na preobrazbu Općine. Težište rada je u četvrtom i petom dijelu, gdje su detaljnije analizirani temeljni procesi i pokazatelji socijalno-geografske transformacije prostora. U posljednjem, 6. poglavlju dane su perspektive budućeg razvoja promatranog područja, a u završnom dijelu rada dan je sažetak i rezultati istraživanja (sinteza svih najvažnijih spoznaja).

Radne hipoteze:

1. Povoljan geografski položaj prostora u novije vrijeme prouzročio je smanjenje negativnih demografskih procesa.
2. Razvoj turizma prouzročio je slijed deagrarizacije i urbanizacije naselja.
3. Socijalnu transformaciju naselja pratila je i intenzivna transformacija prostora.

2. SOCIJALNO-GEOGRAFSKA TRANSFORMACIJA – UZROCI, NOSITELJI I INDIKATORI PROCESA

Transformacija (preobrazba) prostora posljedica je općeg razvoja; društvenog i gospodarskog napretka. Promjene koje nastaju odraz su odnosa prirodne sredine i utjecaja čovjeka na nju. S općim razvojem utjecaj čovjeka sve je jači. Postupnim usavršavanjem proizvodnje te gospodarskim i općim društvenim razvojem čovjek se sve više oslobađa ovisnosti o prirodnoj sredini. Postupno je sve više prilagođava svojim potrebama i time je mijenja u kulturni ili socijalni prostor.

U socijalnoj geografiji prostor se smatra rezultatom djelovanja prostorno relevantne orijentacije ljudskog ponašanja.¹⁸ Socijalni prostor nije nepromjenjiv, on je dinamičan, izložen stalnim promjenama uvjetovanima nejednakim reagiranjem na društvene procese. Nositelji tih promjena su socijalno-prostorne skupine stanovništva koje su i same u stalnom razvoju. Socijalna grupa okarakterizirana je kao određen broj osoba ili kućanstava koji utječu

.....
18 Ruppert 1981.

na strukturu prostora (fizionomiju pejzaža) imajući isto područje djelovanja (akcijski domet).¹⁹ Jedna osoba tijekom dana može pripadati većem broju socijalnih grupa (obitelji, radna skupina, prijatelji, sportsko društvo).

Socijalno-geografska transformacija²⁰ posljedica je modernizacijskih procesa (društveno-gospodarske promjene). Oni su u različito vrijeme i u različitom intenzitetu zahvatili pojedine dijelove svijeta. Razvoj kapitalizma, utemeljen na industriji, rušenje starih odnosa u poljoprivredi (ukidanje feudalizma, zemlja je podijeljena seljacima bez ikakve naknade), promjene su koje nastupaju u zemljama zapadne i srednje Europe još tijekom 18. stoljeća, a s obzirom na promjene koje su izazvale, možemo o njima govoriti kao o modernizacijskim procesima.

Ovakve promjene Hrvatsku će zahvatiti tek za stotinjak godina (od sredine 19. stoljeća). Političko-društveni uvjeti često su bili razlog zaostajanja razvoja Hrvatske u odnosu na zemlje Srednje i Zapadne Europe. Ratovi i njihove posljedice te podređeni položaj Hrvatske u državnim tvorevinama (Jugoslavija) negativno su utjecali na njezin gospodarski razvoj.

Stalne političke i društvene promjene utjecale su i na prilike na selu, a posebice na odnose vlasništva pa i veličinu seljačkoga gospodarstva. Feudalni društveni odnosi ukinuti su relativno kasno (tek 1848.), a modernizacija hrvatskog društva, napose proces industrijalizacije, bio je usporen.²¹ U 19. stoljeću u hrvatskom gospodarstvu prevladavala je samoopskrbna poljoprivreda i obrtničko-cehovska proizvodnja. Agrarna prenapučenost i siromaštvo osnovno su obilježje hrvatskog sela i seljaštva tog razdoblja. Zahtjevi seljaštva za promjenama postojećih odnosa bili su brojni. Agrarne reforme, kolonizacija, komasacija, dijeljenje zemlje i druge promjene na hrvatskom selu većinom nisu bile uvjetovane ekonomskim zakonitostima nego su bile posljedice ostvarenja političkih stajališta grupacija koje su tada upravljale društvenim i državnim poslovima.²²

Na području Hrvatske kasnili su, dakle, svi procesi: industrijalizacija, urbanizacija, deagrarizacija, demografska tranzicija, školarizacija i ostali

19 Ruppert 1981.

20 Riječ transformacija dolazi od lat. *transformatio* = pretvaranje, preobraženja, preinačenje; proces koji uzrokuju različiti faktori i na različite se načine očituje u prostoru.

21 Maticka 2002.

22 Maticka 2002.

neizostavni modernizacijski procesi.²³ Tek nakon Drugoga svjetskog rata u Hrvatskoj su stvoreni uvjeti za intenzivniju industrijalizaciju, a povezano s time počinju i ostali modernizacijski procesi.

No za razliku od drugih razvijenih europskih zemalja, gospodarski razvitak u nas bio je usmjeravan izrazito centristički. Modernizacijski procesi na hrvatskom prostoru nisu izazvali posljedice kakve su se dogodile u (zapadno) europskim zemljama.²⁴ Favoriziranjem industrijskog napretka Hrvatska, kao tipična agrarna zemlja (1953. Hrvatska je imala 75,8% seoskog stanovništva i 56,4% poljoprivrednog stanovništva), podvrgnuta je „umjetnoj” deagrarnizaciji koja nakon 1955. postaje izrazita. Koncentracija industrijskih i drugih gospodarskih i društvenih djelatnosti u velikim gradovima neprestano je privlačila stanovnike sela. Osim radnih mjesta, gradovi su pružali i ostale kulturne, obrazovne i druge pretpostavke kvalitetnijeg življenja.²⁵

Ruralni prostor Hrvatske proteklih je desetljeća doživio velike promjene, i to kvantitativne naravi. One se ogledaju prije svega u brzorastućoj pojavi seljaka-radnika, mješovitih domaćinstava i „novih” stanovnika koji mijenjaju socijalnu sliku sela. No u odnosu na razvijene zemlje ovo su tek počeci procesa odmicanja od tradicionalnog sela.²⁶ U primorskom dijelu Hrvatske turizam je jedan od važnijih čimbenika transformacije obalnih naselja - gradova, a posebice manjih naselja. To je u posljednjih nekoliko desetljeća imalo presudnu važnost u promjeni njihove fizionomije.

3. ČIMBENICI PREOBRAZBE OPĆINE MALINSKA-DUBAŠNICA

3.1. Industrijalizacija i urbanizacija Riječke regije

Socijalno-geografske promjene prostora istraživanja izravno su povezane sa stupnjem općeg regionalnog razvoja. One su rezultat silnica modernog doba koje u pravilu prvo zahvaćaju urbane sredine, heterogenije i prilagodljivije su od ruralnih. Blizina i prometna dostupnost Rijeke (pogotovo od otvorenja

.....
23 Štambuk 2002.

24 Štambuk 2002.

25 Župančić 2003.

26 Štambuk 1991.

mosta kopno – otok Krk 1980. god.) bio je jedan od faktora presudnih za intenzivnu transformaciju Općine Malinska-Dubašnica u posljednje vrijeme.

Industrijski razvoj Rijeke, dotad manjeg grada u okolici Bakra, započet je polovicom 19. stoljeća razvojem lučkih i industrijskih dijelova grada. Nova luka počela se graditi 1841., s lukobranom dužine 1700 metara. Od 1871. godine povezana je željeznicom sa zaleđem, što je pridonijelo gospodarskom razvoju Rijeke, koje je favorizirala Mađarska, u sklopu tada dvojne Austro-Ugarske Monarhije. Grad doživljava stagnaciju između dva svjetska rata zbog podijeljenosti na dva dijela. Sušački je dio tada bio zaseban grad i pripadao je tadašnjoj Kraljevini Jugoslaviji, a Rijeka, kao grad zapadnije od Rječine, pripao je Kraljevini Italiji. Ipak, 1939. godine bio je drugi industrijski grad u Hrvatskoj, iza Zagreba. Time je zadržao, a kasnije i osnažio ulogu regionalnog centra.

Prednosti Rijeke u industrijskom razvoju nakon Drugoga svjetskog rata došle su do izražaja zbog kontinuiteta (postojanja industrijske i lučke infrastrukture) i povoljnog prometnog položaja. Razvila se ili nastavila razvijati industrija s pogonima: tvornicom papira, tvornicom brodske opreme, torpeda i diesel motora, s drvnom, tekstilnom i prehrambenom industrijom, rafinerijom u okolici grada te dva brodogradilišta. Lučki su dijelovi kasnije dislocirani i u Bakru, Raškom bazenu te u Omišlju na otoku Krku. Industrijski pogoni otvoreni su i u drugim naseljima: Bakru (koksara, prestala s radom 1995.), Omišlju (pogon za preradu plastike, naftovod) te Krku (Krkplastika). U Riječkoj regiji se nakon 1945. postupno oporavlja turizam, koji razvoj posebice doživljava sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća.

Danas je Primorsko-goranska županija, zajedno s Istarskom županijom, jedna od tri regija jezgre u Hrvatskoj (uz Zagrebačku regiju, koja je primarna, te Splitsku regiju, kao jedna od dviju sekundarnih). Regija Sjeverno Hrvatsko primorje zaprema 8,3% površine Hrvatske, okuplja 11,5% stanovništva (511.000), 9,1% investicija u dugotrajnu imovinu, 12,1% aktivnoga stanovništva i 12,4% ukupnoga broja zaposlenih u Hrvatskoj 2001. godine.²⁷

Urbano koncentriran gospodarski razvoj u ovom dijelu Hrvatske imao je za posljedicu iseljavanje stanovništva s otoka, pa tako i iz Općine prije 80-ih godina 20. stoljeća, a kasnije je utjecao na dnevne migracije iz sela u grad. Istodobno, iz grada u selo ulaze ideje, oponašanja, sustavi vrijednosti,

.....
27 Pejnović 2004.

materijalni elementi, odnosno inovacije koje smanjuju obilježja ruralnog u korist urbanog. Utjecaj se širio prometnicama, koje se s razlogom zovu osovina urbanizacije. Za Općinu Malinska-Dubašnica ta je osovina državna cesta D102.

3.2. Razvoj prometne funkcije

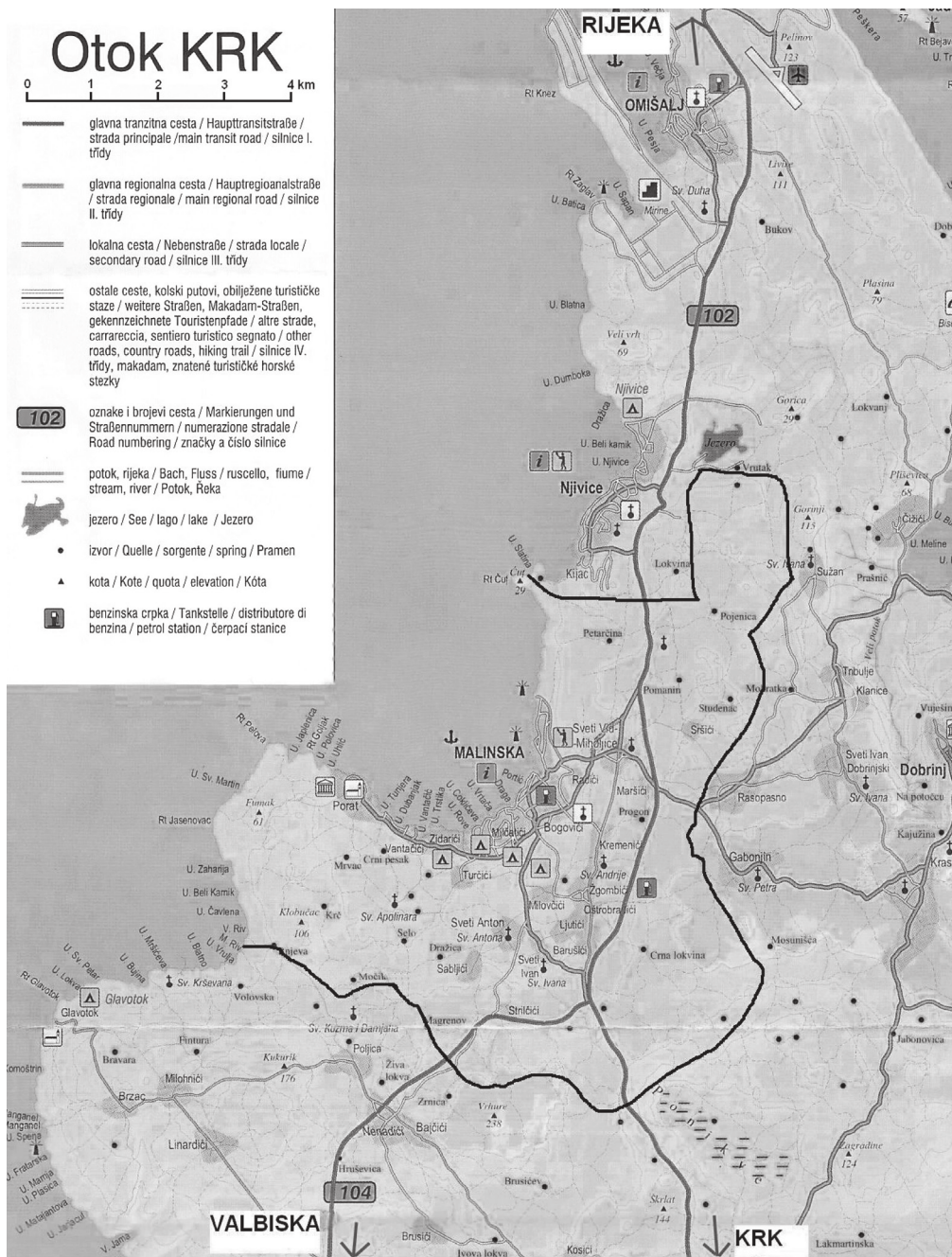
Promet je medij interakcije ljudi, roba, informacija i kapitala. Promet i komunikacija su nužne djelatnosti koje omogućuju prostorno kretanje i pretpostavka su razvoja osnovnih funkcija (stanovanje, rad, opskrba, obrazovanje i odmor) u kojima su one isprepletene, odnosno pretpostavka su gospodarskog i ukupnog društvenog razvoja.

Do 1964. godine na otoku, a do kraja 60-ih u Općini nije bilo suvremenih, asfaltiranih cesta. Od 1964. godine započelo je uređenje otočne ceste na dijelu od trajektnog pristaništa Voz do Omišlja. Dotad je ta cesta bila put jedva prilagođen kretanju zaprežnih kola (vozova). Suvremena vozila su se prvih mjeseci (od otvorenja pristaništa Voz do početka asfaltiranja 1964. godine) na njemu mimoilazila s najvećim poteškoćama, a nerijetko i s neželjenim posljedicama po vozilo. Kasnijim proširenjem i asfaltiranjem nastavka dionice dovršena je otočna magistrala Omišalj-Baška do 1970. godine. Prašnja cesta prerasla je u jedinstvenu asfaltnu traku dugu 53 km. Uslijedilo je i adekvatno osposobljavanje sporednih priključaka od obalnih naselja prema njoj,²⁸ između ostalog i od Malinske u dužini oko 1 km.

Prednosti prometnog položaja otoka Krka, a tako i Općine posebice su došle do izražaja gradnjom zrakoplovne luke na otoku i Krčkog mosta. Godine 1970. sagrađena je zrakoplovna luka Rijeka u Omišlju, udaljena od Malinske samo 13 km. No ekonomski se ta investicija dosad nije pokazala opravdanom.²⁹ Deset godina kasnije, 1980., dovršen je i u promet pušten Krčki most koji povezuje otok s kopnom, a otok je u prometnom smislu pretvoren u poluotok.

28 Novosel-Žic 1987.

29 Jakominić-Turk – Turk 1990.

Sl. 4. Prometna karta sjeverozapadnog dijela otoka Krka s Općinom Malinska-Dubašnica (Izvor: Turistička zajednica otoka Krka, 2006., i prepravke autora)

Promotri li se prometno-geografski položaj, Općina je povoljno smještena. Prometnu os Općine čini cestovni pravac most-Baška (glavna otočna cesta), danas državna cesta D102, ali je važna i državna cesta D104, odvojak državne ceste D102, od Malinske do trajektnog pristaništa Valbiska (Sl. 4). Navedene ceste, doduše, uglavnom prolaze uz rubne dijelove Općine, no čine je tranzitno važnim područjem. Dovođenjem D104 1987. godine Općina postaje važna stanica za promet od kopna prema otocima Cres i Lošinj. Od gradnje Krčkog mosta Općina je dobro povezana s Rijekom, od koje je udaljena oko 45 km, a povezana je s njom državnom cestom D102 i D8. Sve to rezultiralo je gradnjom autobusnog stajališta u Općini tijekom 2003. godine, koje u prometnom smislu okuplja stanovništvo i dijela susjedne Općine Dobrinj. Unutar Općine postoje tri županijske ceste i njihovi odvojeci te lokalne i nerazvrstane ceste. Prometni razvoj djelomice je utjecao na fizionomiju prostora.

3.3. Turizam kao čimbenik preobrazbe

Izrazita transformacija Općine, koju prati i promjena socijalno-ekonomske strukture stanovništva, najvažnija je posljedica njezina turističkog razvoja, kao i otoka Krka u posljednjih nekoliko desetljeća. U suvremenom razdoblju turizam je utjecao na dohodak, zaposlenost i razvoj tercijarnog sektora. Broj i udio aktivnog stanovništva zaposlenog u primarnim djelatnostima stalno se smanjivao.

Rezultati turističke valorizacije očitovali su se i u promjeni funkcije i fizionomije naselja. Uz Malinsku kao turističko središte i druga su naselja postupno gubila seoski i poljoprivredni karakter. Adaptirane su i modernizirane stare obiteljske kuće da bi mogle prihvatiti goste. Iznajmljivanje soba postalo je važan izvor prihoda. U suvremenim je uvjetima sagrađeno mnogo novih obiteljskih kuća, kuća i stanova za odmor i rekreaciju. Najveće su se promjene dogodile na obalnom području, u naseljima Malinska i Vantačići.

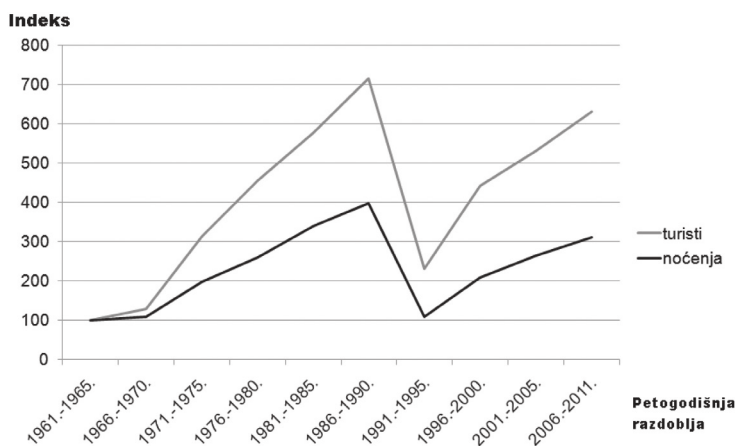
Tab. 1. Turistički promet u Malinskoj od 1961. do 2011. godine, prosjeci petogodišnjih razdoblja

Razdoblje	Broj turista	Broj noćenja
1961. - 1965.	10 974	136 865
1966. - 1970.	14 152	149 558
1971. - 1975.	34 524	271 712
1976. - 1980.	50 102	356 169
1981. - 1985.	63 544	464 336
1986. - 1990.	78 616	543 023
1991. - 1995.	25 498	148 719
1996. - 2000.	48 583	285 563
2001. - 2005.	58 312	361 008
2006. - 2011.	69 362	424 894

Napomena: izabrana su razdoblja od pet godina, osim zadnjeg: od 2006. do 2011.

(Izvor: Izvještaj turističkog saveza kotara Rijeka, 1960. – 1964. Rijeka, 1965.; Statistička saopćenja – Turizam, Međuopćinski zavod za statistiku, odnosno Ured za statistiku Rijeka, 1965. – 1999.; Turistička zajednica Općine Malinska-Dubašnica, 2000. – 2011.)

Iz tablice 1. vidljivo je da turistički promet u Malinskoj - broj turista i broj noćenja - od 1961. do 1990. kontinuirano raste, gledano po razdobljima od pet godina. Nakon 1987. godine slijedi stagnacija i lagan pad, ali najveći je pad bio 1991. godine zbog početka Domovinskog rata u Hrvatskoj (Prilog 7.).

Napomena:
zadnje razdoblje
2006. – 2011.
nije prikazano
proporcionalno

Sl. 5. Indeks broja turista i broja noćenja u Malinskoj od 1961. do 2011. god. (1961. – 1965. = 100) (Izvor: vidi tab. 1.)

Kasnih 90-ih godina i na početku novog tisućljeća turistički promet Malinske raste te se u zadnjem razdoblju približava rezultatima s početka 80-ih godina (vidi Sl. 5.).

Treba napomenuti da udio stranih turista u ukupnom broju posjeta i noćenja od 1960. do danas bilježi stalan rast. Godine 1960. udio stranih turista u ukupnom noćenju iznosio je 29,6%,³⁰ dok se danas taj broj kreće i iznad 90%. U ranijim razdobljima prosječni boravak turista u Malinskoj bio je veći nego danas. Tako je, primjerice, 60-ih godina iznosio više od 12 dana, a danas je smanjen na 6-7 dana. Udio Malinske u turističkom prometu otoka Krka pokazuje tendenciju smanjivanja u odnosu na godine prije 1990. pa je tako 1960. godine udio noćenja u Malinskoj u odnosu na otok Krk iznosio 23,8%, a danas je oko 15%.³¹

3.4. Funkcionalni razvoj Malinske

Centralna (ili središnja) naselja su ona u kojima postoje središnje funkcije, tj. uslužne djelatnosti (djelatnosti tercijarnog i kvartarnog sektora), koje služe za zadovoljavanje potreba, ne samo vlastitog nego i stanovništva okolnih naselja.

Prema koncentraciji središnjih funkcija u Općini, najznačajnije je naselje Malinska, koje je lokalni centar. Danas ima i drugih naselja u kojima su smještene osnovne funkcije. U Malinskoj je smještena Općina, uprava i lučka kapetanija, nekoliko trgovina i marketa, benzinska postaja, pošta, ambulanta, kao najniža kategorija zdravstvenih ustanova (vidi Tab. 2), zatim hoteli, kafići, restorani i drugi objekti uslužnoga karaktera. Nekoliko naselja ima karakter inicijalnih centara – Bogovići, Milčetići, Porat i Sv. Vid-Miholjice. U Bogovićima se nalazi osnovna škola, crkva, automehaničarska radionica i trgovina. To je naselje drugo u Općini po centralitetu funkcija. U Portu je smještena trgovina, hotel, kao i više uslužnih objekata, dok je u naselju Sv. Vid-Miholjice smještena trgovina i automehaničarska radionica. Presudne su, dakle, funkcije nižeg stupnja centraliteta.

Malinska je središte kulturnih funkcija temeljenih na očuvanju tradicije kraja (folklor, galerijska postava, manifestacije tijekom ljeta), kao i sportskih

30 Turk-Šarić 2002.

31 Turk-Šarić 2002.

aktivnosti (jedrenja, udičarenja, teniske skupine mladih). Poštanski ured u Malinskoj pokriva cijeli prostor Općine te većeg dijela Šotoventa³² (danas administrativno pripada gradu Krku), kao i područje Glavotoka.

Tab. 2. Neke centralnomjesne funkcije Malinske, Krka i Rijeke 2009. godine

MALINSKA	KRK	RIJEKA
Market	Supermarket	Trgovački centar
Ambulanta	Dom zdravlja	Bolnica
Općinski ured	Gradski ured	Županijski ured
-	Općinski sud	Županijski sud
-	-	Kazalište
Autobusno stajalište	Autobusni kolodvor	Autobusni kolodvor, Željeznički kolodvor
OŠ (u Bogovićima)	OŠ, SŠ	Srednje škole, Sveučilište

Danas je prostor Općine pravno usmjeren prema gradu Krku kao područnom centru, čiji se utjecaj očituje kroz administrativne i upravne funkcije (Tab. 2.). Zajedno s ostalim naseljima otoka Krka naselja Općine Malinska-Dubašnica usmjerena su prema Rijeci kao makroregionalnom centru.

3.4. Dnevne migracije radne snage

Dnevne migracije zaposlenih prostorna su pojava izražena u industrijskim, a naročito u postindustrijskim društvima. Razvoj prometa tijekom 20. stoljeća omogućuje sve veću prometnu pokretljivost radne snage. Dnevne migracije uvjetovane su odvajanjem mjesta rada od mjesta stanovanja, a najintenzivnije su unutar gradova te između gradova i njihove okolice. Veličina i intenzitet pokretljivosti zaposlenih ovisi o privlačnoj snazi grada, odnosno njegovoj funkciji rada te ekspulzivnim faktorima okolice. Ovome treba pridodati i mogućnost, odnosno razvijenost prometnog sustava kao pretpostavke migracije.³³

32 Šotovento je naziv za krajnji zapadni dio otoka Krka, koji uključuje 10 naselja: Bajčići, Brusići, Brzac, Linardići, Nenadići, Milohnići, Pinezići, Poljica, Skrbčići i Žgaljići. Inače, naziv upućuje na zaklonjenost prostora od udara jačih vjetrova, prije svega od bure.

33 Vresk 1994.

Tab. 3. Malinska kao centar rada 1991. i 2001. godine – broj zaposlenika iz drugih naselja; po naseljima, za otok Krk po općinama iz 1993. godine

Općina	1991.		Općina	2001.	
	Naselje	Broj %		Naselje	Broj %
Krk (za otok Krk, zbog preglednosti, nije prikazan broj zaposlenika po naseljima, nego po današnjim općinama)	Malinska-Dub.	136 41,6	Malinska-Dub.	-	83 26,0
	Baška	2 0,6	Dobrinj	-	93 29,2
	Dobrinj	75 23,0	Krk	-	62 19,4
	Krk	60 18,3	Omišalj-Njivice	-	46 14,4
	Omišalj-Njivice	27 8,3	Punat	-	5 1,6
	Punat	1 0,3	Vrbnik	-	5 1,6
	Vrbnik	4 1,2	Rijeka	Rijeka	13 4,1
Rijeka	Kastav	1 0,3	Bakar	Bakar	1 0,3
	Kraljevica	2 0,6	Crikvenica	Crikvenica	1 0,3
	Meja-gaj	1 0,3	Dramalj		1 0,3
	Rijeka	13 4,0	Kastav	Spinčići	1 0,3
	Podčunić	1 0,3	Kraljevica	Bakarac	1 0,3
Crikvenica	Selce	1 0,3	Kraljevica		1 0,3
Opatija	Matulji	1 0,3	Veli Dol		1 0,3
	Opatija	2 0,6	Mrkopalj	Sunger	1 0,3
			Opatija	Opatija	1 0,3
			Ilok	Bapska	1 0,3
			Slavonski Brod	Slav. Brod	1 0,3
Zagreb	Zagreb	1 0,3			
UKUPNO	327 100	UKUPNO		319 100	

(Izvor: Popis stanovništva 1991.: Centri rada koji primaju 100 i više aktivnih stanovnika koji obavljaju zanimanje, interni podaci Geografskog odsjeka PMF-a u Zagrebu, Zagreb 1994.; Popis stanovništva 2001.: Centri rada koji primaju 100 i više aktivnih stanovnika koji obavljaju zanimanje, CD-ROM, interni podaci Geografskog odsjeka PMF-a u Zagrebu, Zagreb 2001.)

Malinska, kao najveće naselje u Općini, spada u naselja koja zapošljavaju 100 i više zaposlenika, a koji ne žive u samom naselju – centru rada. Godine 1991. u Malinskoj je takvih zaposlenika bilo 327. Deset godina kasnije broj je ostao približno jednak i iznosio je 319 zaposlenika (vidi Tab. 3.). Najveće promjene koje su se dogodile između 1991. i 2001. godine su znatan pao udjela radnika iz naselja blizu Malinske (sa 41,6 na 26%) te je zaposleno nekoliko radnika s prebivalištem izvan Riječke regije.

Tab. 4. Područja rada dnevnih migranata iz Općine 1991. i 2001. godine

REGIJE	Područja rada 1991.							Područja rada 2001.						
	Drugo naselje ista općina		Druga općina u Hrvatskoj		Druga država (bivše SFRJ)		Broj radnika u mjestu stanovanja	Drugo naselje ista općina		Drugi grad /općina ista županija		Druga županija		
	Broj	%	Broj	%	Broj	%		Broj	%	Broj	%	Broj	%	
Malinska	88	19,2	13	2,8	1	0,2	228	3	0,7	65	16,1	0	0	
Ostala obalna naselja	41	8,9	6	1,3	0	0	10	21	5,2	35	8,7	1	0,2	
Naselja u unutrašnjosti	273	59,5	36	7,8	1	0,2	32	72	17,9	205	51,0	0	0	
Ukupno Općina M.-D.	402	87,6	55	12,0	2	0,4	270	96	23,9	305	75,9	1	0,2	

Napomena: U popisu 1991. kategorija „Drugo naselje ista općina” odnosi se na migrante iz Općine, koji su odlazili na posao i u druga naselja, koja od 1993. nisu pod istom općinom. Općina Malinska-Dubašnica, uz još pet općina na otoku Krku, osnovana je 1993. godine.

(Izvor: Popis stanovništva 1991., Tablica 1.1.9. Radnici, povratnici, učenici i studenti po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 1995.; Popis stanovništva, kućanstva i stanova 31. 3. 2001.: Stanovništvo i kućanstvo po naseljima – Tablica 1.1.12. Dnevni i tjedni migranti po naseljima, DZS, Zagreb, 2003.)

Migracije radne snage u Općini postoje u dva smjera. Malinska kao centar Općine prima iz okolnih naselja zaposlenike, ali i one izvan otoka, uglavnom iz grada Rijeke (Tab. 3.).

Međutim, iz Općine stanovništvo migrira u druge centre rada. Podaci iz tablice 4. za 1991. i 2001. godinu teško su usporedivi jer se u međuvremenu promijenila administrativna podjela na otoku (osnutak šest novih općina i grada Krka 1993.), kao i na razini države (osnivanje županija 1992.) te je došlo do osnivanja samostalne države. Ipak, uočava se da je u obje popisne godine najveći broj migranata bio iz regije *Naselja u unutrašnjosti* (oko 2/3, taj udio je veći od udjela stanovništva te regije Općine – oko 1/2). To je posljedica što je u naseljima dalje od obale turizam tek u razvoju, poljoprivreda je gotovo zamrla te nema zamjene nedostatnom broju radnih mjesta.

Migracijski tokovi radnika Općine tradicionalno su najviše usmjereni prema centrima na otoku (90,6% 1991. i 81,2% 2001. godine), najviše prema Krku,

te prema Rijeci. Godine 2001. bilo je zaposlenika iz Općine u još nekoliko obalnih gradova na kopnu: Crikvenici, Kostreni, Kraljevici i Opatiji (Tab. 5.).

Tab. 5. Naselja – centri rada dnevnih migranata iz Općine 1991. i 2001. godine

1991.				2001.			
Općina	Naselje	Broj	%	Općina	Naselje	Broj	%
Krk	Baška	1	0,5	Baška	Baška	2	0,8
	Krk	87	42,6	Krk	Krk	124	50,1
	Njivice	28	13,7	Omišalj-Njivice	Omišalj	69	28,3
	Omišalj	63	30,9	Punat	Punat	5	2,0
	Punat	6	2,9	Rijeka	Rijeka	36	14,8
Rijeka	Bakar	1	0,5	Crikvenica	Crikvenica	2	0,8
	Kraljevica	6	2,9	Kostrena	Kostrena s. Lucija	2	0,8
	Rijeka	11	5,4		Urinj	1	0,4
Crikvenica	Selce	1	0,5	Kraljevica	Kraljevica	2	0,8
UKUPNO		204	100	UKUPNO		244	100

(Izvor: Popis stanovništva 1991.: Centri rada koji primaju 100 i više aktivnih stanovnika koji obavljaju zanimanje, interni podaci Geografskog odsjeka PMF-a u Zagrebu, Zagreb 1994.; Popis stanovništva 2001.: Centri rada koji primaju 100 i više aktivnih stanovnika koji obavljaju zanimanje, interni podaci Geografskog odsjeka PMF-a u Zagrebu, Zagreb 2001.)

Zanimljivo je istaknuti da je 2001. godine broj radnika migranata koji žive izvan Općine, a zaposleni su u naselju Malinska – 236 (Tab. 3.) te je bio približan broju radnika migranata iz cijele Općine prema drugim centrima rada – 244 (Tab. 5.). To ukazuje na to da je naselje Malinska jedan od jačih centara rada na otoku.

4. TEMELJNI SOCIJALNO-GEOGRAFSKI PROCESI

4.1. Deagrarizacija

Depopulacija Općine Malinska-Dubašnica do 70-ih godina prošlog stoljeća neposredno je uvjetovana procesom napuštanja sela i poljoprivrede, tj. socijalno-geografskim procesom uvjetno nazvanim deagrarizacija.³⁴ Deagrarizacija odražava smanjenje relativnog značenja poljoprivrede i broja poljoprivrednog

34 Postoji više definicija deagrarizacije, izdvojit ćemo neke: V. Puljiz (1977) shvaća deagrarizaciju kao „sveukupnost oblika napuštanja poljoprivrede kao aktivnosti i izvora dohotka”. S. Žuljić (1969) pod pojmom deagrarizacija obuhvaća „proces društveno-gospodarske transformacije, kojom jedno prvobitno poljoprivredno područje poprima obilježja složenije gospodarske strukture” (Pejnović 1978).

stanovništva, nužna je pretpostavka razvoja i jedno od temeljnih obilježja poslijeratnog društveno-gospodarskog preobražaja Hrvatske.³⁵

Smanjenje poljoprivrednog stanovništva zakonitost je gospodarskog razvoja i tome uvelike pridonosi porast proizvodnosti rada u poljoprivredi. Ono što je deagrarizacija implicirala u razvijenim zemljama – profesionalizaciju poljoprivrede – u nas je gotovo u potpunosti izostalo. Tako je u nas stvorena neka vrsta poluseljaštva (nekvalitetna, neobrazovana, neprofesionalna radna snaga) na „parcelnoj” poljoprivredi (prosječni seljački posjed ima oko 2,8 ha). Neracionalnim razvojem, ideološki opterećenom politikom (urbano utemeljenom industrijalizacijom), stimuliran je „bijeg” iz poljoprivrede i sela.³⁶

Razvojem nepoljoprivrednih djelatnosti dolazi do socijalnog prestrukturiranja (vertikalna mobilnost) stanovništva iz poljoprivrede u nepoljoprivredne djelatnosti. Kako su nepoljoprivredne djelatnosti (sekundarni i tercijarni sektor) koncentrirane u gradovima, proces prate i prostorna pokretljivost (migracije) stanovništva (horizontalna mobilnost).³⁷ Deagrarizacijom potaknuta emigracija znatno je smanjila broj stanovnika sela izazivajući neku vrstu minorizacije tradicionalnog društva, selo je devalvirano kao mjesto života i rada te poljoprivreda kao zanimanje.³⁸

Od 1961. do 2001. godine u Općini se odvija izrazit proces deagrarizacije, a osnovni pokazatelj tog procesa su smanjenje broja i udjela poljoprivrednog stanovništva.

4.1.1. Kretanja broja poljoprivrednika 1961. - 2001.

Broj poljoprivrednika Općine nakon Drugoga svjetskog rata u kontinuiranom je opadanju. Napuštanje poljoprivrede kao djelatnosti većinom je bilo motivirano materijalnim, tj. ekonomskim razlozima (osnovne čimbenike koji djeluju na napuštanje poljoprivrede navodi Puljiz).³⁹ U proteklih 40 godina broj poljoprivrednika u Općini se smanjio za 8,7 puta (Tab. 6.).

.....
35 Pejnović 1978.

36 Nejašmić 1991a.

37 Pejnović 1978.

38 Nejašmić 1991a.

39 Puljiz navodi šest osnovnih čimbenika koji su djelovali na napuštanje poljoprivrede u Hrvatskoj: 1. nepovoljna agrarna struktura, 2. dohodak poljoprivrednika, 3. nepovoljan socijalno-politički status

Tab. 6. Kretanje broja poljoprivrednika Općine Malinska-Dubašnica po regijama od 1961. do 2001.

REGIJE	1961.		1971.		1981.		1991.		2001.	
	Ukupno br. stan.	Poljop. stan.	Ukupno br. stan.	Poljop. stan.	Ukupno br. stan.	Poljop. stan.	Ukupno br. stan.	Poljop. stan.	Ukupno br. stan.	Poljop. stan.
Malinska	326	29	392	22	700	21	999	23	607	5
Ostala obalna naselja	214	59	205	106	207	62	249	48	398	40
Naselja u unutrašnjosti	1049	633	905	349	780	101	921	44	1721	37
Ukupno Općina Malinska-Dubašnica	1589	721	1502	477	1687	184	2169	115	2726	82

Napomena: U kategoriji ukupno poljoprivredno stanovništvo nalazi se aktivno poljoprivredno stanovništvo i uzdržavano poljoprivredno stanovništvo (domačice i učenici).

(Izvor: Popis poljoprivrede 1961., Poljoprivredno stanovništvo rezultati za naselja, Knjiga XV., Savezni zavod za statistiku, Beograd 1966.; Popis poljoprivrede 1971., Poljoprivredno stanovništvo rezultati za naselja, Knjiga XV., Savezni zavod za statistiku, Beograd 1975.; Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 31. 3. 1981., Stanovništvo – Tablica 1-1-7. Ukupno poljoprivredno stanovništvo u zemlji po mjestu stanovanja prema aktivnosti i spolu, Republički zavod za statistiku, Zagreb 1982.; Popis stanovništva 1991., Poljoprivredno stanovništvo, prema aktivnosti i spolu po naseljima, Dokumentacija 886, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 1994.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001., Stanovništvo i kućanstvo po naseljima – Tablica 1.1.11. Poljoprivredno stanovništvo prema aktivnostima i spolu, po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb 2003.)

Analizom promjena relativnog broja poljoprivrednika Općine od 1961. do 2001. uočava se da je najveće smanjenje poljoprivrednika zabilježeno u međupopisnom razdoblju od 1971. do 1981. (Tab. 7.) u svim regijama, osim samog naselja Malinske, gdje je najveći pad broja poljoprivrednika zabilježen u međupopisnom razdoblju od 1991. do 2001. godine.

.....
 poljoprivrednika, 4. ponuda nepoljoprivrednog rada, 5. školovanje mladih, 6. naglo otvaranje kanala transfera i komunikacije između sela i grada (Nejašmić 1991.).

Tab. 7. Promjena broja poljoprivrednika Općine Malinska-Dubašnica po regijama u međupopisnim razdobljima od 1961. do 2001. godine

REGIJE	1961. - 1971.		1971. - 1981.		1981. - 1991. 1961. - 1971.		1961. - 1971. 1961. - 1971.		2001. 1961. - 1971.		1991. - 2001.	
	Broj	r	Broj	r	Broj	r	Broj	r	Broj	r	Broj	r
Malinska	-7	-24,1	-1	-4,5	2	9,5	-18	-78,3				
Ostala obalna naselja	47	79,7	-44	-41,5	-14	-22,6	-8	-16,7				
Naselja u unutrašnjosti	-284	-44,9	-248	-71,7	-57	-56,4	-7	-15,9				
Ukupno Općina Malinska – Dubašnica	-244	-33,8	-293	-61,4	-69	-37,5	-33	-47,8				

Napomena: Stopa ukupne promjene broja poljoprivrednika između dva popisa (r); $r = P2-P1/P1 \times 100$ (Izvor: Vidi tab. 7.)

Od 1971. do 1981. godine broj poljoprivrednika opao je za gotovo 2/3. Uzrok tome je što se 70-ih godina otvaraju proizvodni i drugi kapaciteti u obližnjim središnjim naseljima (Krk, Omišalj) pa su i mogućnosti prijelaza u nepoljoprivredne djelatnosti bile mnogo veće. Nadalje, gradnjom objekata za turizam (ne samo vikendica nego i hotela, turističkih sadržaja, poput kompleksa Haludovo 1971. godine⁴⁰), uz dodatnu ponudu (hrana, rekreacija itd.), domaći se stanovnik preobražava u dvojno aktivnog radnika, najčešće seljaka-turističkog radnika, ali i individualnog turističkog radnika – zaposlenika u društvenom sektoru privrede.⁴¹

No podatak o smanjenju poljoprivrednika nije rezultat samo gospodarskih promjena, nego i tadašnje popisne kategorizacije.⁴²

40 Kompleks hotela Haludovo zatvoren je tijekom 2001. godine, 2003. dio kompleksa je čak i uklonjen te do danas (2009.) nije revitaliziran.

41 Lajić 2002.

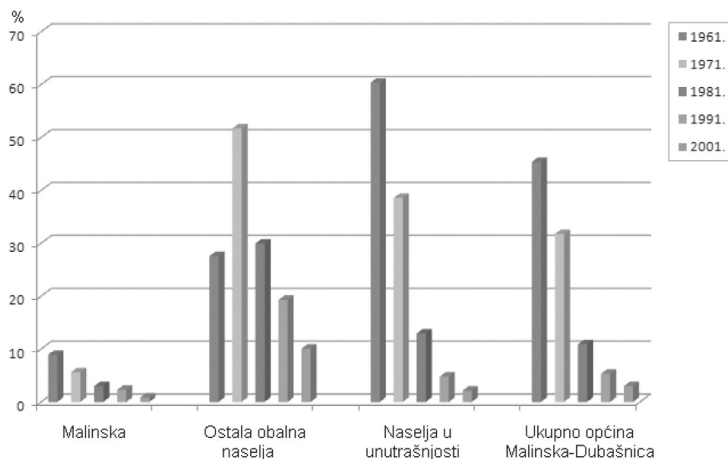
42 U poljoprivredno stanovništvo ubrajaju se sve osobe koje ulaze u kategorije „poljoprivrednici” i „ribari i lovci” te one koje oni uzdržavaju. U popisu 1971. godine u poljoprivredno stanovništvo svrstane su i osobe koje su obavljale nepoljoprivredno zanimanje (npr. knjigovođe, vozači, blagajnici), a bile su zaposlene u poljoprivrednim poduzećima. Godine 1981. ova metoda klasifikacije je napuštena pa i zbog toga dolazi do velikog pada u udjelu poljoprivrednog stanovništva između 1971. i 1981. godine.

Najveće apsolutno smanjenje broja poljoprivrednih stanovnika u tom razdoblju (1971. – 1981.) bilježi regija *Naselja u unutrašnjosti* (-248), koja ima i najveći relativni pad broja poljoprivrednika (-71,7%). Posebno velik pad relativnog udjela poljoprivrednika (-82,1%) bilježe naselja Općine uz glavnu otočnu cestu, koja je tada prolazila uz njih pet,⁴³ dakle s povoljnijom prometnom povezanošću s okolnim centrima rada.

4.1.2. Promjena udjela poljoprivrednika 1961. – 2001.

Još 1961. godine gotovo polovica stanovništva Općine živjela je od poljoprivrede (45,4%). Udio poljoprivrednika 1961. bio je iznad 50% u *Naseljima u unutrašnjosti*, a iznosio je 68,7%. Iz slike 6. vidi se da je 1971. godine u *Malinskoj* i *Naseljima u unutrašnjosti* udio poljoprivrednika pao za oko trećinu, dok se u *Ostalim obalnim naseljima* taj udio gotovo udvostručio i dosegnuo ukupno 50%. No taj podatak treba razmotriti u kontekstu izgradnje turističkih kapaciteta u Općini i razvoja turizma uopće. Domaći su se ljudi u ovoj regiji uključili u proizvodnju poljoprivrednih proizvoda kao dio turističke ponude. Iako ta proizvodnja nije bila većih razmjera, ipak je utjecala na povećanje udjela poljoprivrednika. Mnogi su se registrirali kao poljoprivrednici, bez obzira jesu li radili i u drugim djelatnostima. Uz to, treba uzeti u obzir da se najveći dio poljoprivredno vrijednog zemljišta u Općini nalazi u ovoj regiji. Od 1971. do 1981. godine svi su dijelovi Općine zabilježili znatniji pad udjela poljoprivrednog stanovništva, a najviše *Naselja u unutrašnjosti*.

43 To su naselja, redom uz cestu, od S prema J: Sv. Vid-Miholjice, Kremenići, Žgombići, Oštrobradić i Barušići. Od 1987. godine glavna otočna cesta, današnja državna cesta D102, na potezu sjevernije od Sv. Vida do Barušića zaobilazi tih pet naselja.

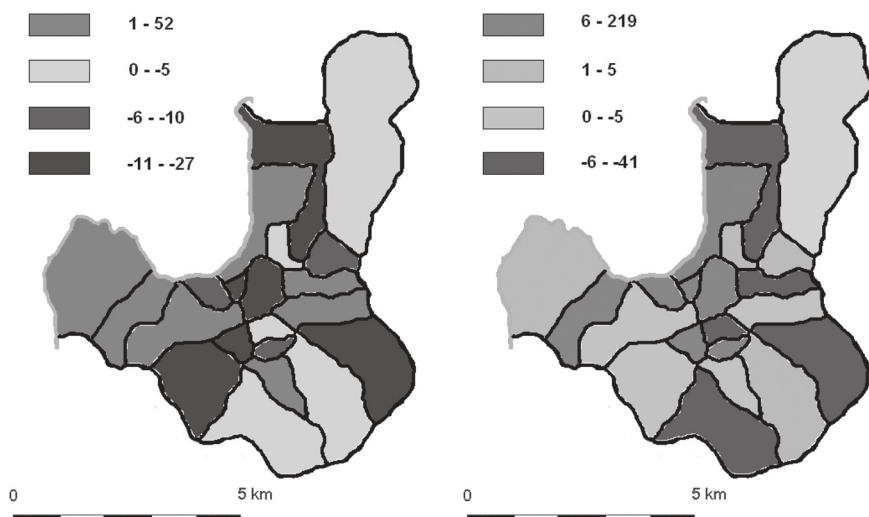

Sl. 6. Promjena udjela poljoprivrednika u Općini po regijama 1961. - 2001. (Izvor: Vidi tab 7.)

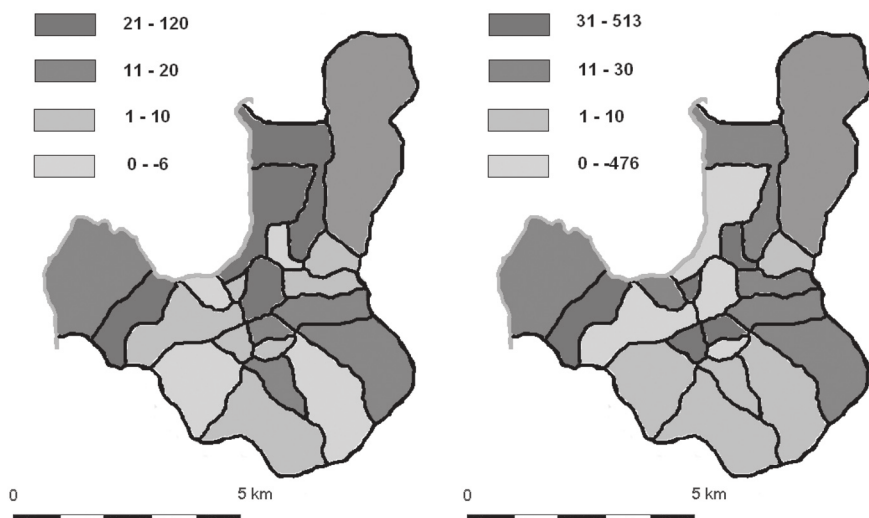
Od 1981. do danas sve regije bilježe linearan pad, s time da je poljoprivrednog stanovništva u samom naselju Malinska te u regiji *Naselja u unutrašnjosti* gotovo nestalo. Najveći udio imaju *Ostala obalna naselja*, no i njihov je udio ispod 10%. Godine 2001. udio poljoprivrednog stanovništva u Općini iznosio je samo 3%, što je ispod prosjeka za Republiku Hrvatsku.

4.2. Prestrukturiranje naseljenosti Općine

Prestrukturiranje naseljenosti jedan je od temeljnih socijalno-geografskih procesa koji su se odvijali u Općini tijekom posljednjih nekoliko desetljeća. Prerazmjestaj stanovništva unutar Općine, zatim migracije iz Općine i u nju rezultiraju pozitivnim ili negativnim migracijskim saldom. Na sl. 7. može se uočiti da su obalna naselja uglavnom imala pozitivan migracijski saldo, a naselja u unutrašnjosti negativan, uz određen broj iznimaka. Dakle, od 1961. do 1981. godine očito je bio izražen proces litoralizacije. To je posljedica razvoja masovnog turizma u Općini, koji je najprije zahvatio njezin obalni dio. Od 1981. do 2001. godine (sl. 8.) nema više razlike između obale i unutrašnjosti. Samo manji broj naselja ima negativan saldo. Negativan migracijski saldo za naselje Malinska od 1991. do 2001. godine proizlazi iz promjene popisne metodologije. Gledajući cjelokupno razdoblje od 1961. do 2001. godine, prestrukturiranje naseljenosti Općine ima za posljedicu porast broja stanovnika obalnih naselja te dijela naselja u unutrašnjosti. Stagnaciju ili pad (negativni saldo) imaju manja i rubna naselja: Ljutići, Sabljici, Sršići (izumrlo), Strilčići i Turčić.

Sl. 7. Migracijski saldo po naseljima Općine od 1961. do 1971. i od 1971. do 1981. godine (Izvor: Vidi sl. 8.)

Sl. 8. Migracijski saldo po naseljima Općine od 1981. do 1991. i od 1991. do 2001. godine

(Izvor: Korenčić, M. 1979.; Matične knjige rođenih i umrlih, župnog ureda Dubašnica, 1961. – 1963.; Matične knjige rođenih i umrlih, župnog ureda Sv. Vid, 1961. – 1963.; Tablogrami rođenih i umrlih po naseljima Hrvatske 1964. – 2006.; Savezni/Republički/Državni zavod za statistiku, Beograd – Zagreb 1965. – 2006.)

Prestrukturiranje naseljenosti Općine utječe na dinamiku gradnje stanova za stalno stanovanje (Tab. 8.). U unutrašnjosti Općine dolazi do postupnog porasta broja takvih stanova, dok je na obali intenzivniji. Ukupan broj stanova za stalno stanovanje porastao je u obalnim naseljima od 1971. do 2001. godine za 3,7 puta, a u naseljima u unutrašnjosti samo za 1,4 puta. Nastanjeni stanovi slijede tu dinamiku, iako se u obalnim naseljima povećava broj nenastanjenih stanova od ukupnog broja stanova za stalno stanovanje. To je posljedica toga što razvoj turizma usmjerava stanovništvo uz more da, uz stanove u kojima žive, posjeduju još jedan ili više njih za iznajmljivanje turistima.

Tab. 8. Kretanje broja stanova za stalno stanovanje u Općini od 1971. do 2001. godine

NASELJA	STANOVI ZA STALNO STANOVANJE							
	1971.		1981.		1991.		2001.	
	nastanjeni	ukupno	nastanjeni	ukupno	nastanjeni	ukupno	nastanjeni	ukupno
Obalna naselja	186	199	348	400	453	667	562	734
Naselja u unutrašnjosti	312	390	290	394	355	450	432	530

Napomena: Radići, naselje kojeg u statistici 1991. uopće nema kao zasebnog, priključeni su u ovoj tablici obalnim naseljima: Malinska, Vantačići, Zidarići i Porat.

(Izvor: Popis stanovništva i stanova 1971.; Stanovi, korišćenje i nastanjena lica, rezultati po naseljima i opštinama, Tablica 1 - 1., Savezni zavod za statistiku, Beograd 1972.; Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 31. 3. 1981.; Stanovi i površina stana prema korištenju, druge nastanjene prostorije i osobe u njima, po naseljima, Tablica 3-1-1., Republički zavod za statistiku, Zagreb 1982.; Popis stanovništva 1991., Broj i površina stanova prema načinu korištenja, druge nastanjene prostorije i broj osoba u stanovima i drugim nastanjenim prostorijama po naseljima, Dokumentacija 888, Državni zavod za statistiku, Zagreb 1995.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001.; Stanovi prema načinu korištenja, po naseljima. Tablogram 3.1.1., Državni zavod za statistiku, Zagreb 2003.)

4.3. Urbanizacija Općine

Izvorno pojam urbanizacije označava postanak i razvoj gradova (primarna urbanizacija), ali istodobno obuhvaća i sve socioekonomske, funkcionalne i fizionomske promjene u ruralnim sredinama kao posljedice implementacije struktura tipičnih za urbane sredine (sekundarna urbanizacija). Grad kao središte industrijsko-uslužnog društva sa svojim aspektima i obilježjima i mjesto

u kojem se ono dalje najintenzivnije razvija ishodište je ili središte inovacija, odnosno novih socijalnogeografskih, političkih, kulturnih i tehnoloških razvojnih tokova. Od grada se u okolici širi urbani način proizvodnje i života, i to sa svim silama koje utječu i oblikuju prostor. To širenje urbanosti označava proces urbanizacije. Ona, prema Ruppertu, u prvom redu označava proces preobrazbe postojećih naselja, koja dobivaju na urbanosti.⁴⁴

Marinović-Uzelac ovako opisuje genezu urbanizacije ruralnih sredina - kad skupina napusti sustav zatvorenog (autarkičnog) gospodarstva i kad fizička sredina prestaje biti dominantna, autonomije načina života nestaje. Otvorenost i specijaliziranost generiraju razmjenu te možda u tome treba tražiti osnovne razlike između ruralnih i urbanih aglomeracija, između sela i grada. Koliko selo izlazi iz autarkičnosti, toliko se u ruralnoj sredini širi gradski način života.⁴⁵

Može se reći da je elektrifikacija naselja jedan od najvažnijih indikatora urbanizacije Općine. Godine 1931. Općina prvi put dobiva struju, ali dovoljne količine električne energije osigurane su polaganjem podmorskog kabela između kopna i otoka 1959. godine u predjelu Voz, nedaleko od današnjeg mosta.⁴⁶ U godinama nakon Drugoga svjetskog rata intenzivno se gradi infrastruktura. Godine 1946. počeo se graditi vodovodni sustav, a uslijedila je i gradnja prometnica na otoku. Godine 1970. asfaltirana je otočna glavna cesta, od trajektnog pristaništa Voz, preko Krka, do Baške. Godine 1988. sagrađen je dio glavne otočne ceste istočno od Malinske, obilaznica prethodno glavne ceste na otoku na dijelu Sv. Vid-Miholjice-Barušići. Iste godine otvorena je cesta, odvojak glavne otočne ceste prema trajektnom pristaništu Valbiska, koji povezuje otoke Cres i Lošinj, preko otoka Krka, s Rijekom i ostatkom Hrvatske. Tijekom 90-ih godina, pogotovo od formiranja Općine Malinska-Dubašnica, počinje asfaltiranje lokalnih cesta u svim naseljima u okolici Malinske. Danas

44 Ruppert i ostali 1981.

45 Marinović-Uzelac 2002. Opaska V. Laya na transformaciju tradicionalnih oblika ruralnog, ekološki pristup - oblici ruralnog kroz transformaciju postaju više urbani, makar još u osnovi ostaju ruralni. Promjene su burne i nepovratne. Riječ je o procesu prouzročenom višestrukim zakonitostima i silnicama, a koji se odvija po vrhunskoj logici (samo)održivosti „svijeta života”. Oni ruralni oblici društvene organizacije života i funkcionalno i morfološko i simbolički koji nemaju unutrašnjih snaga za (samo)reprodukciju - umiru. Tko ne trči barem približno brzinom modernog razvojnog konteksta, koji svoj korelat ima i u ruralnim prostorima, biva žestoko marginaliziran, nezanimljiv carstvu (urbanog) rasta i uspjeha, pregažen, odbačen, živ zaboravljen (Lay 2002).

46 Radić 1984.

do svakog sela vodi asfaltirana cesta. Sva naselja su spojena na vodovodni i veći dio njih na kanalizacijski sustav. Izvedena su nasipavanja obalnih zona, kao i gradnja lukobrana i privežišta za brodove na nekoliko lokacija.

Sva ova infrastruktura, pogotovo cestovna, utjecala je na povezanost Malinske, kao i cijele Općine, koliko s Rijekom i Krkom, kao centrima rada, toliko i s drugim dijelovima otoka Krka, pa i Cresa i Lošinja. Porast dnevne pokretljivosti radne snage svakako se odrazio na porast intenziteta tzv. sekundarne ili ruralne urbanizacije. Dnevni migranti sa sobom donose novine (inovacije) u svoj životni prostor. One se očituju kroz funkcionalne i fizionomske promjene u prostoru.

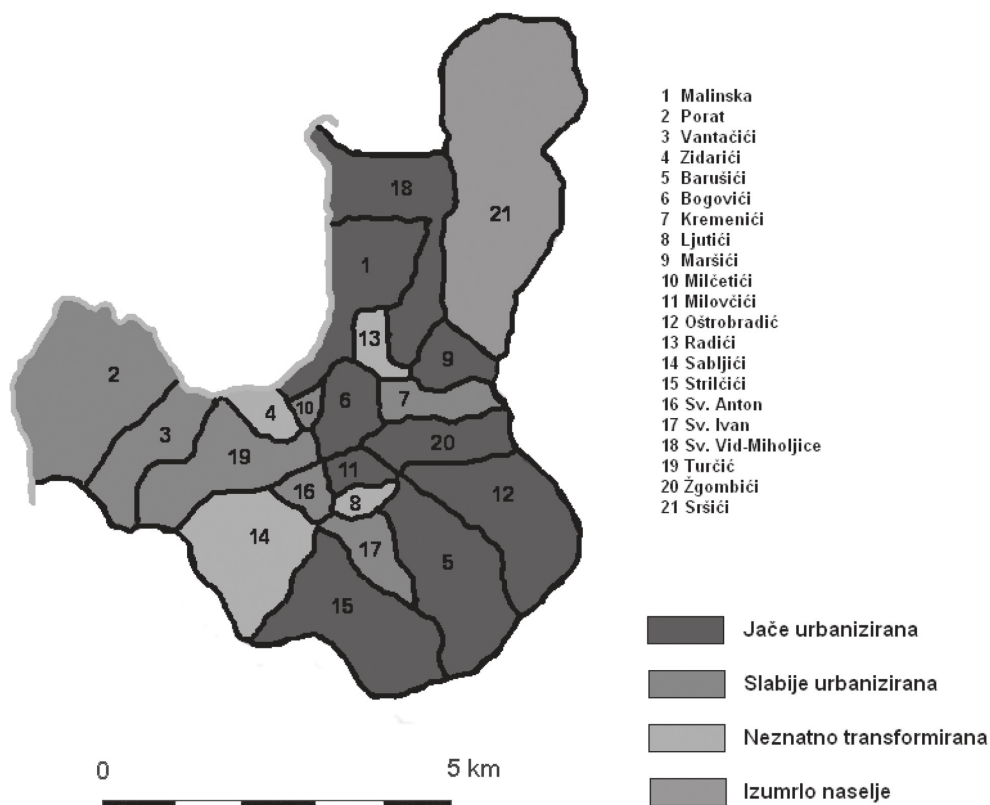
4.3.1. Stupanj urbanizacije Općine

Model izdvajanja urbaniziranosti naselja pokazuje stupanj socioekonomske preobrazbe. Temeljen je, uz ukupan broj stanovnika, na četiri uzročno povezane varijable – udjelu poljoprivrednika, udjelu zaposlenih u mjestu boravka, udjelu zaposlenog od aktivnog stanovništva te udjelu kućanstava bez poljoprivrednoga gospodarstva. To su relevantni pokazatelji i zato što se lako prate kroz popise stanovništva. Iako navedene varijable prije svega ukazuju na socioekonomska, ona indirektno upućuju i na druga obilježja. Tako će u naselju u kojem prevladava udio nepoljoprivrednog stanovništva i u kojem pretežni dio zaposlenog stanovništva radi izvan mjesta stanovanja prevladavati i druga neagrarna obilježja, kao npr. oblik, veličina i opremljenost kuća itd.⁴⁷

U Općini nema nijednoga gradskog naselja. Malinska, kao najveće od njih, formalno nije grad zbog nedovoljnog broja stanovnika, ali ima karakter gradskog naselja po svojim funkcijama i fizionomskim obilježjima. Jače urbanizirana naselja su, osim Malinske, sva u regiji *Naselja u unutrašnjosti* (Sl. 9.). Nema nijednog takvog naselja među *Ostalim obalnim naseljima*. Naselja Porat i Zidarići pripadaju slabije urbaniziranim. To je posljedica većeg udjela poljoprivrednog stanovništva i kućanstava u regiji. U unutrašnjosti je još nekoliko slabije urbaniziranih naselja (Bogovići, Kremenići, Sv. Anton, Sv. Ivan, Turčić). Neznatno transformirana naselja (Ljutići, Radići, Sabljici, Zidarići) uglavnom imaju mali broj stanovnika.

.....
47 Vresk 1983.

Iz tablice 9. vidljivo je da je od 1971. do 1991. godine došlo do povećanja opremljenosti stanova te smanjenja broja osoba na jedan stan - na razini Općine, što je, također, jedan od indikatora urbanizacije. Nema podataka za 2001. godinu, no i do 1991. došlo je do priključivanja više od 90% kućanstava na vodovodni sustav, a priključak na struju imalo je gotovo svako kućanstvo. To je znatan napredak u odnosu na samo 20 godina ranije, kada je na vodovodnu mrežu bilo priključeno manje od trećine kućanstava Općine. Autor je na terenu utvrdio da danas gotovo sva kućanstva u Općini imaju vodu iz vodovoda te oko trećine kućanstava ima priključak na brzu internetsku mrežu.

Sl. 9. Stupanj urbanizacije naselja na području Općine Malinska-Dubašnica 1991. godine

(Izvor: Interni podaci DZS-a, Zagreb 1991. /Projekt „Urbanizacija Hrvatske“/)

Tab. 9. Stanovi u Općini: broj osoba po kućanstvu i udio stanova s priključkom na električnu struju i vodu iz vodovoda 1971. i 1991. godine

GODINA	1971.	1991.
Broj osoba na 1 stan	2,9	2,3
Udio s vodom u %	32,1	90,5
Udio sa strujom u %	n.p.	98,9

(Izvor: Popis stanovništva i stanova 1971.; Stanovi i opskrba kućanstava vodom za piće, rezultati po naseljima i općinama, Tablica I - 5., Savezni zavod za statistiku, Beograd 1973.; Popis stanovništva, 1991.; Stanovi za stalno stanovanje prema opremljenosti pomoćnim prostorijama i instalacijama, po općinama i naseljima, Državni zavod za statistiku, Dokumentacija 895, Zagreb 1994.)

4.3.2. Dinamika gradnje stambenih objekata

Porast ekonomskog standarda zbog zapošljavanja u nepoljoprivrednim djelatnostima i inovacije u građevinskoj djelatnosti uzrok su povećanja broja stambenih jedinica, koje bilježe veći porast nego broj stanovnika Općine od 1971. do 2001. godine. Proces je obilježen napuštanjem načina života s više-generacijskom obiteljskom strukturom i novijom gradnjom za potrebe uže obitelji. Gradnja je intenzivnija u naseljima uz obalu, ali je intenzivna i u unutrašnjosti. Samo naselje Malinska ima kontinuiran rast broja nastanjenih/napuštenih stanova, kao i broj nastanjenih, osim u posljednjem razdoblju od 1991. do 2001. godine. No autor rada je na samom terenu zapazio da taj pad nije posljedica stvarnog smanjenja nastanjenih stanova nego mogućih promjena granica između naselja Malinska i Radići, između popisa stanovništva 1991. i 2001. godine.

Na razini Općine broj nastanjenih i napuštenih stanova od 1971. do 2001. kontinuirano raste do 1991., a u posljednjem razdoblju njihov je broj pao, na što je utjecalo više razloga. Metodom razgovora i intervjua utvrđeno je da se u posljednje vrijeme mnoge kuće i stanovi adaptiraju ili prenamjenjuju u druge svrhe, npr. za turizam, rjeđe za poljoprivredne aktivnosti.

Tab. 10. Kretanje broja nastanjenih i napuštenih stanova u regijama Općine od 1971. do 2001.

REGIJE	STANOVI ZA STALNO STANOVANJE							
	1971.		1981.		1991.		2001.	
	nastanjeni	nenastanjeni /napušteni	nastanjeni	nenastanjeni /napušteni	nastanjeni	nenastanjeni /napušteni	nastanjeni	nenastanjeni /napušteni
Malinska	129	6	278	34	360	23	239	88
Ostala obalna naselja	57	7	63	18	93	191	145	37
Naselja u unutrašnjosti	312	78	297	104	355	95	610	145
Ukupno Općina Malinska-Dubašnica	498	91	638	156	788	309	994	270

(Izvor: Popis stanovništva i stanova 1971.: Stanovi, korišćenje i nastanjena lica, rezultati po naseljima i opštinama, Tablica 1 - 1., Savezni zavod za statistiku, Beograd 1972.; Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 31. 3. 1981.: Stanovi i površina stana prema korištenju, druge nastanjene prostorije i osobe u njima, po naseljima, Tablica 3-1-1., Republički zavod za statistiku, Zagreb 1982.; Popis stanovništva 1991.: Broj i površina stanova prema načinu korištenja, druge nastanjene prostorije i broj osoba u stanovima i drugim nastanjenim prostorijama po naseljima, Dokumentacija 888, Državni zavod za statistiku, Zagreb 1995.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001.: Stanovi prema načinu korištenja, po naseljima. Tablogram 3.1.1., Državni zavod za statistiku, Zagreb 2003.)

4.3.3. *Gradnja kuća za odmor i rekreaciju*

Kuće za odmor i rekreaciju, popularno zvane vikendice, već su gotovo jedno stoljeće sastavni element u kulturnom pejzažu Općine. Njihova je gradnja, bez obzira na vrijeme gradnje, u službi korištenja funkcije slobodnog vremena. Godine 1971. na otoku Krku je registrirano 1966 stanova za odmor i rekreaciju, što je otok stavljalo na drugo mjesto (odmah iza Općine Šibenik) po broju kuća te namjene u cijeloj zemlji, a na prvo mjesto od svih jadranskih otoka.⁴⁸ Ni trideset godina kasnije stanje nije mnogo drugačije. U Općini broj stanova za odmor i rekreaciju od 1971. do 2001. godine porastao je za 10 puta (vidi Tab. 11.). Pretežno je riječ o gradnji novih objekata, a manji se dio odnosi na adaptaciju starijih zgrada.

Tab. 11. Broj stanova koji se koriste povremeno (stanovi za odmor i rekreaciju) u regijama Općine 1971. i 2001. godine

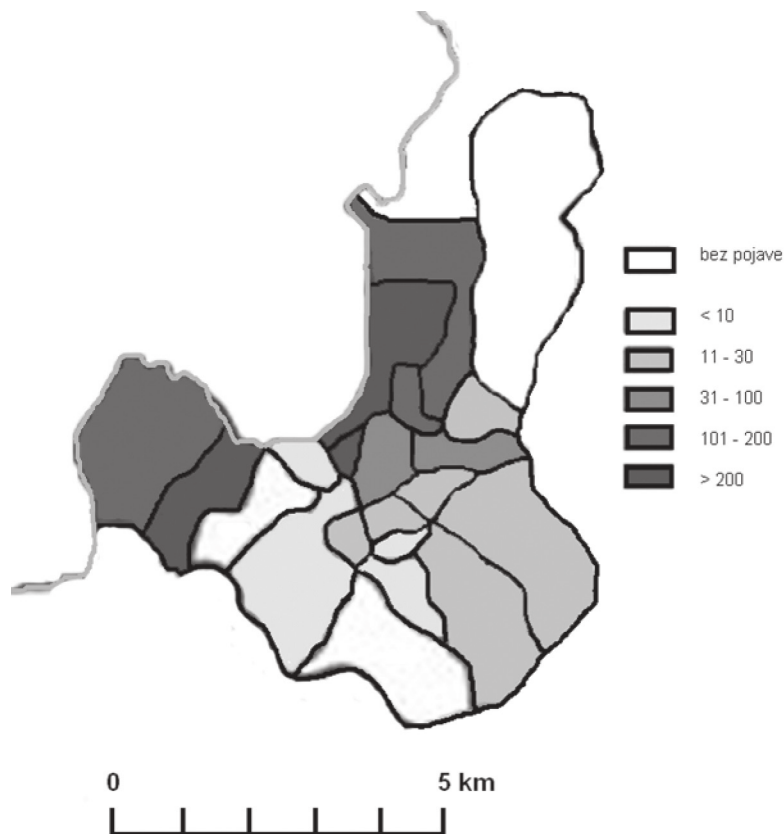
REGIJE	Stanovi koji se koriste povremeno (stanovi za odmor i rekreaciju)	
	1971.	2001.
Malinska regija	149 21	374
Ostala obalna naselja	13 5	753
Naselja u unutrašnjosti	61 71	1156
Ukupno Općina Malinska-Dubašnica	223	2283

(Izvor: Popis stanovništva i stanova 1971.; Stanovi za odmor i rekreaciju, rezultati po naseljima i općinama, Tablica I - I., Savezni zavod za statistiku, Beograd 1973.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001.; Stanovi prema načinu korištenja, po naseljima, Tablogram 3.1.1., Državni zavod za statistiku, Zagreb 2003.)

Lokacijski zahtjevi ovih objekata vezani su uz krajobrazne vrijednosti i dostupnost prostora. Prije Drugoga svjetskog rata u Općini su uglavnom bili građeni u blizini mora, zbog ljepote obale, ljekovitosti mora i ostalih privlačnih razloga morske obale. Kasnije, a pogotovo nakon 1995. godine, počele su intenzivnije gradnje stanova za odmor i rekreaciju na raznim lokacijama, pogotovo u naseljima u unutrašnjosti Općine. Najveći apsolutni i relativni porast ima regija *Naselja u unutrašnjosti*, dok najmanji ima naselje Malinska (Tab. 11.). To je posljedica toga što se napretkom gradnje više počinje vrednovati prostor dalje od obale jer je onaj uz obalu uglavnom popunjen te je i cijena nekretnina i zemljišta veća.

Ipak, snažan turistički i vikendaški razvoj otok Krk uvelike može zahvaliti blizini važnih domaćih i inozemnih emitivnih turističkih/vikendaških područja, odnosno povoljnom prometno-geografskom i turističko-geografskom položaju.⁴⁹

.....
49 Turk 1994.

Sl. 10. Broj stanova za odmor i rekreaciju u naseljima Općine 2001. god.

(Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. 3. 2001., Stanovi prema načinu korištenja po naseljima, interni podaci DZS-a, DZS, Zagreb 2002., preuzeto iz: Opačić 2008.)

Prema sl. 10. može se uočiti velika razlika u intenzitetu gradnje kuća i stanova za odmor između naselja na obali, uključujući i Malinsku, te naselja u unutrašnjosti. U naseljima Sršići, Strilčići i Turčić praktički nema pojave takvih stanova. U većini naselja u unutrašnjosti 2001. godine bilo je manje od 30 stanova i kuća za odmor i rekreaciju. Nekoliko naselja u unutrašnjosti ima veći broj takvih objekata: Milčetići (>200), Sv. Vid-Miholjice i Radići (>100) te Milovčići i Kremenići (30-100). Sva naselja na obali imaju više od 100 vikendica, osim naselja Zidarići, koje ima neznatan broj takvih kuća i stanova. Razlog autor rada vidi u činjenici da se naselje tek u novije vrijeme (nakon 1990.)

počelo širiti i na obalni dio. Može se reći da je fizionomski naselje Zidarići mlado obalno naselje (sa starijom jezgrom u unutrašnjosti).

Sl. 11. Urbanizirana zona Malinske – tipičan primjer vikendaškoga pejzaža u priobalnom dijelu Hrvatske
(Izvor: Turistička zajednica Općine Malinska-Dubašnica, 29. 7. 2003.)

Nastavak u idućem broju!

Izvori i literatura

Izvori:

Google Earth (11. 2. 2009.)

Interni podaci DZS-a, Zagreb 1991. (Projekt „Urbanizacija Hrvatske”)

Intervju istraživanje provedeno 23. – 25. 2. 2009.

Izveštaj turističkog saveza kotara Rijeka 1960. – 1964. god., Rijeka 1965.

Katastarske zemljišne knjige za katastarske općine, Područni ured za katastar Rijeka, Ispostava - odsjek za katastar nekretnina Krk, 23. 2. 2009.

KORENČIĆ, Mirko, *Stanovništvo i naselja Socijalističke Republike Hrvatske 1857 – 1971.*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1979.

Matične knjige rođenih i umrlih Župnog ureda Dubašnica, 1961. – 1963.

Matične knjige rođenih i umrlih Župnog ureda Sv. Vid, 1961. – 1963.

Popis poljoprivrede 1960. Osnovni podaci individualnih gazdinstava po naseljima. Knjiga I., Savezni zavod za statistiku, Beograd 1964.

Popis stanovništva 1961. Aktivnost i delatnost, rezultati za naselja. Knjiga XIV., Savezni zavod za statistiku, Beograd 1965.

Popis poljoprivrede 1961. Poljoprivredno stanovništvo, rezultati za naselja. Knjiga XV., Savezni zavod za statistiku, Beograd 1965.

Popis stanovništva 1961. Spol i starost – rezultati za naselja. Knjiga XI., Savezni zavod za statistiku, Beograd 1965.

Popis poljoprivrede 1971. Poljoprivredno stanovništvo rezultati za naselja. Knjiga XV., Savezni zavod za statistiku, Beograd 1975.

Popis poljoprivrede 1971. Stanovi prema korištenju, druge nastanjene prostorije i broj lica, rezultati po naseljima, tablica 1-1., Savezni zavod za statistiku, Beograd 1972.

Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 1981. Stanovništvo po naseljima, općinama i zajednicama općina, Dokumentacija 553, Republički zavod za statistiku, Zagreb 1984.

Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 31. 3. 1981. Stanovništvo – tablica 1-1-7. Ukupno poljoprivredno stanovništvo u zemlji po mjestu stanovanja prema aktivnosti i spolu, Republički zavod za statistiku, Zagreb 1982.

Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 31. 3. 1981. Stanovi i površina stana prema korištenju, druge nastanjene prostorije i broj lica, rezultati u njima, po naseljima, Tablica 3-1-1, Republički zavod za statistiku, Zagreb 1982.

Popis stanovništva 1991. Stanovi prema načinu korištenja, druge nastanjene prostorije i broj osoba u stanovima i drugim nastanjenim prostorijama po naseljima, Dokumentacija 888, Državni zavod za Statistiku, Zagreb 1995.

Popis stanovništva 1991. Poljoprivredno stanovništvo, prema aktivnosti i spolu po naseljima, Dokumentacija 886, Državni zavod za Statistiku, Zagreb 1994.

Popis stanovništva 1991. Stanovništvo u zemlji i inozemstvu po naseljima. Knjiga 16, Dokumentacija 911, Državni zavod za statistiku, Zagreb 1996.

Popis stanovništva 1991. Tablica 1.1.9. Radnici, povratnici, učenici i studenti po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb 1995.

Popis stanovništva 1991. Centri rada koji primaju 100 i više aktivnih stanovnika koji obavljaju zanimanje, interni podaci Geografskog odsjeka PMF-a u Zagrebu, Zagreb 1994.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. Aktivno stanovništvo u zemlji koje obavlja zanimanje, prema području djelatnosti po naseljima, CD ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb 2003.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001. Stanovništvo i kućanstvo po naseljima – Tablica 1.1.11. Poljoprivredno stanovništvo prema aktivnostima i spolu, po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb 2003.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001. Kućanstva prema ukupnoj raspoloživoj površini zemljišta, prema vrsti poljoprivredne proizvodnje i ukupan broj stoke, peradi i košnica pčela, po gradovima/općinama, DZS, Zagreb 2001.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001. Stanovništvo i kućanstvo po naseljima – Tablica 1.1.12. Dnevni i tjedni migranti po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb 2003.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001. Stanovništvo i kućanstvo po naseljima – Tablica 1.1.10. Stanovništvo prema aktivnosti i spolu, po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb 2003.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001. Stanovi prema načinu korištenja, po naseljima. Tablogram 3.1.1., Državni zavod za statistiku, Zagreb 2003.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001. Centri rada koji imaju 100 i više aktivnih stanovnika koji obavljaju zanimanje, CD ROM, interni podaci Geografskog odsjeka PMF-a u Zagrebu, Zagreb 2001.

Statistička saopćenja – Turizam, Međuopćinski zavod za statistiku, odnosno Ured za statistiku Rijeka, 1961. – 1999.

Veliki atlas Hrvatske, ur. Ivanka Borovac, Zagreb: Mozaik knjiga, 2002.

Turistička zajednica Općine Malinska-Dubašnica, podaci za 2000. – 2008.

Turistička zajednica otoka Krka, 2006.

Literatura:

CIFRIĆ, Ivan, Zagađenje i ugrožavanje seoskog okoliša, *Prostor iza – kako modernizacija mijenja hrvatsko selo*, ur. Maja Štambuk, Ivan Rogić, Anka Mišetić, Zagreb: Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”, 2002., 265-285.

CRKVENČIĆ, Ivan, Socijalnogeografski aspekt pojave ugara, odnosno neo-bradenih oranica, *Geografski glasnik* 43 (1981): 95-108.

CRKVENČIĆ, Ivan – MALIĆ, Adolf, *Agrarna geografija*, Zagreb: Školska knjiga, 1988.

CURIĆ, Zoran – CURIĆ, Božica, *Školski geografski leksikon*, CD-ROM, Zagreb 2005.

DEFILIPPIS, Josip, Razvitak hrvatskog agrarnog krajolika, *Prostor iza – kako modernizacija mijenja hrvatsko selo*, ur. Maja Štambuk, Ivan Rogić, Anka Mišetić, Zagreb: Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”, 2002., 249-264.

FELDBAUER, Božidar, *Leksikon naselja Hrvatske*, Zagreb: Mozaik knjiga, 2004.

FRIGANOVIĆ, Mladen, Gravitacijske zone dnevne migracije u radne centre Hrvatske, *Geografski glasnik* 32 (1970): 89-99.

FRIGANOVIĆ, Mladen, *Demogeografija: stanovništvo svijeta*, Zagreb: Školska knjiga, 1987.

GALOVIĆ, Tomislav, *O Dubašnici i njezinim ljudima. Prinosi za povijest dubašljanskoga kraja na otoku Krku*, Rijeka: Općina Malinska-Dubašnica, Malinska – Izdavačka kuća Adamić, Rijeka – Povijesno društvo otoka Krka,

Krk (*Krčki zbornik*, sv. 48., Posebno izdanje Povijesnog društva otoka Krka, sv. 42.), 2004.

JAKOMINIĆ-TURK, Marija – TURK, Hrvoje, *Od Miholjica do Sv. Vida*, Sv. Vid: Mjesna zajednica Sv. Vid-Miholjice i Župni ured Sv. Vid, 1990.

KLEMENČIĆ, Mladen, *Historijsko-geografska osnova regionalnog poimanja i demografskih promjena Žumberka*, magistarski rad, Zagreb: Geografski odsjek PMF-a, 1989.

LAJIĆ, Ivan, *Kvarnerski otoci: demografski razvoj i povijesne mijene*, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, 2006.

LAY, Vladimir, Teorijske, društvene i političke neprilike s periferijom, *Duge sjene periferije*, ur. Maja Štambuk i Ivan Rogić, Zagreb: Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”, 1998., 15-40.

LAY, Vladimir, Prilozi osmišljavanju usmjeravanja razvitka ruralnih prostora Hrvatske na osnovama ekološke i gospodarske održivosti, *Prostor iza – kako modernizacija mijenja hrvatsko selo*, ur. Maja Štambuk, Ivan Rogić, Anka Mišetić, Zagreb: Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”, 2002., 289-304.

LUKIĆ, Aleksandar – PRELOGOVIĆ, Vedran – PEJNOVIĆ, Dane, Suburbanizacija i kvaliteta življenja u zagrebačkom zelenom prstenu – primjer Općine Bistra, *Hrvatski geografski glasnik* 67 (2005) 2: 85-106.

MAGAŠ, Damir – FARIČIĆ, Josip, Problemi suvremene socio-geografske preobrazbe otoka Oliba, *Geoadria* 7 (2002) 2: 35-62.

MALIĆ, Adolf, *Centralne funkcije i prometne veze naselja Središnje Hrvatske*, Zagreb: Geografsko društvo Hrvatske, 1981.

MALIĆ, Adolf, Regionalne razlike i promjene površina kategorija iskorištavanja poljoprivrednog zemljišta SR Hrvatske, *Geografski glasnik* 45 (1983), 55-73.

MARINOVIĆ-UZELAC, Ante, Morfološki tipovi hrvatskog sela, *Prostor iza – kako modernizacija mijenja hrvatsko selo*, ur. Maja Štambuk, Ivan Rogić, Anka Mišetić, Zagreb: Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”, 2002., 131-153.

MATAS, Mate, Banovina: demografski razvoj i problemi nerazvijenog dijela Hrvatske, *Hrvatski geografski glasnik* 66 (2004) 2: 47-68.

MATICKA, Marijan, Povijesne okolnosti evolucije seljačkog posjeda u Hrvatskoj u XX. stoljeću, *Prostor iza – kako modernizacija mijenja hrvatsko selo*, ur. Maja Štambuk, Ivan Rogić, Anka Mišetić, Zagreb: Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”, 2002., 177-195.

NEJAŠMIĆ, Ivo, *Depopulacija u Hrvatskoj – korijeni, stanje, izgledi*, Zagreb: Nakladni zavod Globus i Institut za migracije i narodnost Sveučilišta u Zagrebu, 1991.a

NEJAŠMIĆ, Ivo, Moguća revitalizacija sociodemografski depresivnih područja Hrvatske, *Sociologija sela* 29 (1991b) 1-4: 11-24.

NEJAŠMIĆ, Ivo, *Demogeografija – stanovništvo u prostornim odnosima i procesima*, Zagreb: Školska knjiga, 2005.

NOVOSEL-ŽIC, Petrica, *Otok Krk – od trajekta do mosta (socijalno-geografska transformacija)*, Krk – Zagreb: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 18. Posebno izdanje, sv. 11) i Savez geografskih društava Hrvatske, 1987.

OPAČIĆ, Vuk Tvrtko, Vikendice na otoku Krku – prostorni raspored i strukturna obilježja vlasnika, *Geoadria* 13 (2008) 1: 41-80.

OSREČKI, Boris, *Reljef crikveničko-novovinodolskog primorja i otoka Krka i njegov utjecaj na razvoj turizma*, magistarski rad, Zagreb: Geografski odsjek PMF-a, 1992.

PEJNOVIĆ, Dane, Socijalno prestrukturiranje poljoprivrednog stanovništva Like kao pokazatelj deagrarizacije, *Geografski glasnik* 40 (1978): 89-108.

PEJNOVIĆ, Dane, *Srednja Lika – socijalnogeografska transformacija*, Gospić: Centar za kulturu – Muzej Like, 1984.

PEJNOVIĆ, Dane, Depopulacija županija i disparitet u regionalnom razvoju Hrvatske, *Društvena istraživanja* 72-73 (2004) 4-5: 701-726.

RADIĆ, Milan (st.), *Malinska*, Krk – Malinska: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 13. Posebno izdanje, sv. 6) i Turističko društvo Malinska, 1984.

RADIĆ, Milan (st.), Malinska kao turističko mjesto, *Počeci i razvoj turizma na otoku Krku. Knjiga 2*, Krk: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 29. Posebno izdanje, sv. 23) i Turistička zajednica općine Krk, 1994., 156-179.

RUPPERT, Karl – SCHAFFER, Franz – MAIER, Jörg – PAESLER, Reinhard, *Socijalna geografija*, Zagreb: Školska knjiga, 1981.

ŠTAMBUK, Maja, Društvene mijene ruralnog prostora Hrvatske, *Sociologija sela* 29 (1991) 1-4 [111-114]: 1-10.

ŠTAMBUK, Maja, Selo i modernizacija: kratka povijest nesporazuma, *Prostor iza – kako modernizacija mijenja hrvatsko selo*, ur. Maja Štambuk, Ivan Rogić, Anka Mišetić, Zagreb: Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”, 2002., 9-28.

ŠUNDALIĆ, Antun, Evolucija seljačkog posjeda i njezin utjecaj na seoski okoliš, *Prostor iza – kako modernizacija mijenja hrvatsko selo*, ur. Maja Štambuk, Ivan Rogić, Anka Mišetić, Zagreb: Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”, 2002., 197-221.

TURK, Hrvoje, Položaj i prirodna osnova otoka Krka kao čimbenici turističkog razvoja, *Počeci i razvoj turizma na otoku Krku. Knjiga 2*, Krk: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 29. Posebno izdanje, sv. 23), Turistička zajednica općine Krk i Glosa d.o.o. Rijeka, 1994., 11-31.

TURK-ŠARIĆ, Helena, *Općina Malinska-Dubašnica. Uvjeti i značajke turističke valorizacije*, Malinska: Općina Malinska-Dubašnica (izvršni nakladnik Glosa d.o.o. Rijeka), 2002.

TURK-ŠARIĆ, Helena – TURK, Hrvoje, Pomorske veze i turistička valorizacija Malinske, *Pomorski zbornik – Annals of maritime studies /Rijeka/ XL/2002 (2003): 361-386.*

VRESK, Milan, Neka obilježja urbanizacije SR Hrvatske 1981. godine, *Radovi (Geografski odjel PMF-a u Zagrebu) 17-18/1982-1983 (1983): 39-53.*

VRESK, Milan, Urbanizacija i polarizirani razvoj Hrvatske, *Zbornik radova Prvog hrvatskog geografskog kongresa*, ur. Zlatko Pepeonik, Zagreb: Hrvatsko geografsko društvo, 1991., 66-73.

VRESK, Milan, Gravitacijsko područje dnevnih migracija Zagreba 1991. godine, *Geografski glasnik 56 (1994): 53-67.*

ZUPANC, Ivan, Demografski razvoj Istre od 1945. do 2001., *Hrvatski geografski glasnik 66 (2004) 1: 67-102.*

ŽUPANČIĆ, Milan, Seoska modernizacija i tranzicija, *Sociologija sela 36 (1998) 1-4: 53-66.*

ŽUPANČIĆ, Milan – MATAGA, Željko, *Projekt organizacije sustava za ruralni razvoj – prijedlog (2003.)* – <http://www.hzs.hr/pprojekti.htm> (22. 11. 2007.)

Ivan KIRINČIĆ

Socio-geographical transformation of the Malinska-Dubašnica Municipality (Part I)

Summary

This summary thesis analyses socio-geographical transformation of the Malinska-Dubašnica Municipality in the second half of 20th century. Transformation of an area happens as a consequence of general development (social and economical progress), transformation from traditional, rural to modern industrial society. In Croatia these processes are happening in conditions of polarized development, in which urban based industrialisation stimulates development of cities, and stops the development of rural areas. These areas are partly deteriorated, but some show signs of gradual development, of which the municipality. Results have shown spatial unevenness of transformation at municipality level characterised by more intensive deagrarianization and urbanization in easily accessible and more intensive deruralization in peripheral settlements. Tourism is one of the major factor of transformation in recent times. All these processes together have caused great demographic and physiognomic changes. Population in the last several decades has permanent growth, transport and housing infrastructure is modernised and agrarian landscape is neglected inspot. The trend of further development of the municipality depends of further development of the tourism, but also on activities outside of tourism, which depends on trends within the Rijeka area which the municipality is part of.

Keywords: deagrarianization, deruralization, Malinska-Dubašnica Municipality, rural area, socio-geographic transformation, urbanization.